

Наскрізнний комсомольський контроль

Штурми навчили перемагати, переборювати неодоленості. Від окремих штурмів перейшли до загальнобудівного штурму. Серпень мав закінчитися підготуванням усіх колон до приймання бетону.

Штурми супроводились зустрічними плянами. Увійшли в практику 10 - хвилинні виробничі наради перед початком роботи. Ці наради мали вирішальне значення в правильній розстанові сил та в безперебійному постачанні матеріалів. Наради відбувалися й після успішного закінчення завдання, щоб закріпити успіхи.

А кращі бригади, як комсомольська бригада арматурників Брайніна, застосовували ще всередині бригади ланкову організацію праці. Кожна ланка з 5 чол. мала своє завдання й виставляла свої зустрічні. Ланки бригади змагалися одна з одною й підвищували темпи роботи. До кожної бригади був прикріплений десятник, що відповідав за приставу матеріалу.

Борючись за здійснення 6 умов т. Сталіна, ентузіясти Турбобуду перемагали. 16 серпня 1931 р. загальнобудівний штурм закінчився і колони трьох секторів прийняли бетон. Завдання було виконано за кілька годин до строку.

В процесі штурмових днів під керуванням парторганізації будівництва перебудовувалась і робота комсомолу. Комсомол — шеф електрифікації, але ще 6 липня лиця комсомолу на будівництві Турбоветля не було видно. Виробничі питання проходили повз комсомольську організацію. Серед комсомолу були й дезорганізатори (такі, як Гончаренко), що не тільки не допомагали будівництву, а ще й розкладали масу. Серед молоді іноді виявлявся антисемітизм і рвадтво, а секретарів комсомольських осередків профорганізація часто - густо використовувала на технічній роботі. Охоплення молоді комсомолом було надто мале — більше як половина молоді була поза лавами комсомолу.

Саме тоді на будівництво приїздить виїзна редакція «Комсомольской правды». Вона провела велику роботу, допома-

гаючи комсомолові переладнатися. В справі організації перших штурмів виїзна редакція «Комсомольской правды» мала провідне значення.

Листівки «Комсомольской правды» беруть під обстріл усіх лжеударників - комсомольців, виявляють кращі бригади. Починається широка кампанія за прилучення всієї молоді до лав комсомолу. І на конкретній бойовій роботі, під керуванням парторганізації, комсомол перебудовується. Він поступінно виходить на передову лінію вогню у боротьбі за темпи.

Як методу мобілізації ентузіастів на боротьбу за послаблення гострої недостачі матеріялу, «Комсомольская правда» висунула методу наскрізного комсомольського контролю. Він мав ударити на безпланове, безвідповідальне ставлення постачальників до будівництва першого Турбогенераторного.

Трикутник будівництва вирішив звернутись безпосередньо до робітників. На завод-постачальник приїздила разом з представниками партійних і професійних організацій виїзна редакція газет «Комсомольская правда» і «Турбіновелетень». Тут насамперед випускали бойові листівки, де коротко розповідали робітникам про значення першого Турбогенераторного для будівництва соціалізму, і тут таки зверталися з закликом до робітників виконати достроково замовлення для будівництва, примусити адміністраторів зважати на ударний характер роботи.

Робітники заводів - постачальників відгукались на заклик. На зібраннях вони давали свої зобов'язання пильнувати своєчасного виконання замовлень для Турбогенераторного. Зобов'язання закріплювали договором, що його підписували робітники. І тут таки ставили пост комсомольського наскрізного контролю.

В Евнаторії, на берегах Кара-Тобе, звідки приставляли будівництву жорстку, на металургійних заводах ім. Сталіна, Томського, Рикова, Дзержинського та ін., на Харківському тартаку, в Гутянському лісгоспі й навіть у Нижньому-Новгороді — всюди було пильне око комсомольського контролю. Не залишали без уваги ВРНГ УСРР і

Укрпостач. І там бойова листівка нагадувала про існування Турбобуду і про те, що заводи-постачальники не виконують нарядів.

Робітничий контроль мав вирішальне значення для кращого постачання будівництву. У відповідь на заклик будівників потяглися червоні ешелюни жорстви, піску й дерева. В самому розпалі штурму, коли бракувало дерева, робітники Гутянського лісгоспу прислали червоний ешелюн на 14 вагонів, а комсомольці Евнаторії організували 5 червоних ешелюнів жорстви.

Борючись проти безпляновости в постачанні будівництву матеріалів, трикутник водночас проводив велику боротьбу за ліквідацію прориву з робочою силою. Загроза нестачі підсобних робітників нависла над будівництвом. Вона загрожувала зірвати криву темпів. Знову організації будівництва звертаються до робітників Харкова із закликом організувати суботники. По 600 чол. на день приходило на будівництво добровільців брати участь у комуністичних суботниках.

Домігшись виділення спеціальних вербувальних районів для набору робочої сили, представники партійної і професійної організацій, разом з господарськими керівниками, виїжджають на села. Тут також випускають бойову листівку «Турбіновелетень». Вона пояснює колгоспникам значення будівництва заводу і закликає їх йти за прикладом своїх земляків — кращих ударників будівництва.

З допомогою сілрад і райвиконкомів, за активної участі запасних добровільців, виявляли лишки робочої сили, організовуючи змагання поміж колгоспами на посилення червоних загонів у поміч будівництву.

Багато важило при цьому звертання самих робітників-земляків, що працювали на будівництві. Вони простою мовою розповідали односельцям про умови роботи й намовляли їх стати в поміч.

В результаті роботи виїзних бригад, а також преміювання вербувальників за кращу роботу, на будівництво

потяглися загони добровільців-колгоспників. Просто на зібранні у сільраді записувались охочі й тут таки укладали договори. Добровільцям сплачували проїзд і гарантували квартиру, після чого вони зараз же виїжджали на будівництво.

Тим часом на будівництві працювали для підготовки прийому робочої сили, що мала прибути. Організації будівництва кидають усі сили на поліпшення житлових умов робітників у Салтівських бараках. Санітарний стан приміщень був надто незадовільний. Робітників буквально заїдали блощиці.

Партійний комітет оголошує «похід» на блощицю. Впоряджують спеціальні суботники, притягають санітарів для дезинфекції й очистки бараків од бруду й сміття. Перевіряється й керівний апарат бараків. Нездатних адміністраторів знімають з роботи.

В результаті завзятої буденної роботи санітарний стан жител набагато покращав. Організований набір робочої сили, поліпшення побутових умов робітників зліквідували прорив на будівництві в недостачі робсили. Щомісяця починає підвищуватися процент плянового задоволення потреби на робочу силу. В грудні 1931 р. плян набору робітників був виконаний на 85%.

Це зростання було головню за рахунок організованого набору колгоспників. У липні прийняли на роботу 1220 чол., а з них колгоспників було тільки 348, а в серпні з 1912 чол. колгоспників було прийнято 1007.

На штурм

За 600 кубометрів бетону щодоби

Найзавзятіші бої за бетон і за темпи на майданчику Турбобуду розгорілися у вересні-жовтні. За первісним генеральним пляном у ці місяці намічалось вже зниження темпів бетонування. Але літній прорив примусив будівництво переладнатись, щоб перекрити цей прорив восени. Роботу довелося провадити в дуже несприятливих умовах.

Вже були прикрі осінні вітри й на вишині 20 — 30 метрів турбокорпусу вони разом з дощем проймали наскрізь. В таку пору всім ударникам — передовикам будівництва — був кинутий виклик: парткомітет закликав їх домогтися пересічнодобового укладання бетону не менше 600 кубометрів.

Пересічнодобове укладання до вересня не перевищувало 100 кубометрів. Навіть генеральний плян не передбачав такого завдання. Але 600 кубометрів бетону потрібні були будівництву, щоб успішно виконати зустрічний плян строку закінчення будівних робіт.

Плян верстали на робітничих зібраннях, а затверджували його ударники. Зустрічний плян, поданий робітниками та інженерно-технічним колективом, зобов'язував будівників закінчити залізобетонні роботи не пізніше 1 листопада. Тим часом картина стану цих робіт на 1 вересня була така: замість 34 тис. кубометрів бетону було укладено тільки 10 тис. Залишалося укласти 24 тис. кубометрів. А Політбюро ЦК КП(б)У ухвалило — закінчити будівництво Турбозаводу не пізніше 15 листопада 1931 р. Ця постанова покладала на організації будівництва велику відповідальність.

Партійна конференція будови затвердила зустрічний плян ударників — закінчити бетонування не пізніше 1 листопада. В листі до т. Сталіна конференція давала слово більшовиків — «віддати всі свої сили, всю волю й енергію на виконання залізобетонних робіт за зустрічним пляном».

І боротьба за темпи — за 600 кубометрів бетону — розгорілася з новою силою. Всіх членів бюра парткомітету кинули на ділянки будівництва. День і ніч вони чергували у всіх цехах, своєчасно сигналізували і вживаючи заходів, щоб усунути хиби.

Перші відгукнулися на заклик Політбюра ЦК КП(б)У і партійного активу будівництва арматурники. Їхній цех був передовим. З самого початку будівних робіт арматурники, що оголосили себе ударним цехом, показують зразки трудового героїзму, систематично перевиконуючи плани.

Комсомолец т. Ліberman — бригадир кращої комсомольської бригади. Як закінчували залізобетонні роботи на 9 відсіку, бригада т. Лібермана безперервно штурмувала три доби,

Заводська фотографія

З бригад арматурників П. Суміна, Качанова і комсомольської Брайніна може пишатися ціле будівництво.

Вислухавши доповідь про постанову Політбюра ЦК КП(б)У про строк закінчення заводу, арматурники зобов'язалися приєднатись до вересневого штурму і домагались перевищення наміченого пляну. Щоб створити єдиний ланцюг заготівлі арматури, всі бригади організовуються в єдину наскрізну бригаду. Арматурники викликали всі цехи, а особливо відділ механізації, піти за ними на штурм за 600 кубометрів бетону.

Виклик арматурників прийняли всі цехи і сектори. Робітники і адміністративно-технічний персонал відділу механізації — ця ділянка, що вирішувала успіх роботи — постановили відремонтувати всі механізми в арматурному цеху для безперебійного подавання бетону, уставити до 4 вересня звід «Лекут», а всі механізми тримати цілком справними.

Боротьба за 600 кубометрів бетону почалась. Вже другого дня кращі бригади перевищували свої завдання. Бригади теслярів другого сектора — комсомольців Лібермана, Козлова, Бантікова — виставили свої зустрічні. Бригада Лібермана на 13 і 14 куща замість 5 вересня давала строк закінчення робіт 4 вересня. На один день скорочували строки завдання бригади Бантікова і Козлова.

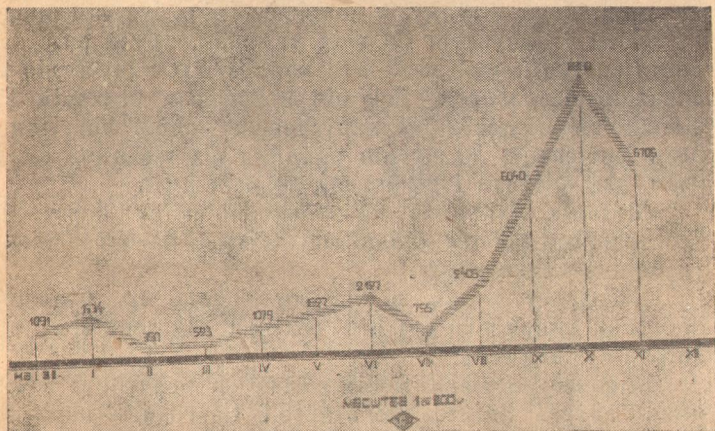
Не відставали і кращі бригади бетонярів. Вже тоді бригада комуніста Чайки дала рекордну цифру — 302 заміси бетону, що становило понад 200 процентів виконання пляну.

А бригади арматурників Брайніна і Качанова так само, як теслярі та бетонярі, не сходили з риштовань, поки не закінчували уставляти арматуру і не підготовлювали місць для бетону. Рекорд в уставлянні арматури побилла найкраща бригада Суміна. Вона за першу декаду вересня ставила 146 тонн арматури складної конструкції, тоді як інші бригади уставляли не більше 30 тонн.

Це були перші перемоги на бойовому фронті боротьби за 600 кубометрів бетону. Тепер треба було від перемог на окремих ділянках і в бригадах перейти в загальний наступ на всьому фронті.

Комітет комсомолу постановив організувати загально-будівний соціалістичний суботник по 600 кубометрів бетону. Цю постанову обговорили по всіх цехах і бараках, і вся молодь підтримала постанову комітету. За кілька днів до початку штурму опрацювали конкретні завдання для кожної бригади. Правильне розташування сил і цілковите

Графік руху бетонних робіт (на кубометри) до грудня

Заводська фотографія

використання механізмів мали вирішити успіх штурмового суботника.

В день штурму, після роботи, всі комсомольці як один вийшли на роботу. 5-хвилинний мітинг — і штурмовики стають на свої місця. Цілу ніч комсомольці на рихтованнях будівництва.

І комсомол перший показав, що темпи, намічені парткомітетом, цілком реальні та здійсненні. Бойове зведення з фронту нічного штурму принесло звістку всім будівникам про першу серйозну перемогу. Замість звичайних 90 — 100 кубометрів бетону, на штурмовому комсомоль-

ському суботнику уклали близько 500 кубометрів. Це вже забезпечувало укладання 600 кубометрів.

Бойова будівнича листівка «Турбіновелетень» мала дуже велике значення в досягненні цієї перемоги, допомагаючи застосовувати методу конкретного керівництва в боротьбі за темпи. День штурму, а певніше — ніч, був призначений 17 проти 18 вересня. На всіх механізмах були розставлені пости редакції, щоб виявляти конкретних винуватців можливих недовладностей. Всю ніч працювала редакція «Турбіновелетня», щогодини випускаючи бойові листівки, які били винуватців, вказували причини відставання, мобілізували, заохочували і закликали до перемоги.

«Механік Лукьянов по-більшовицькому бореться за безперебійну роботу механізмів. Слюсар Васильєв попереду ударників механізації».

«Заклавши ручки в брючки ходить на будівництві помічник виконроба другого сектора Масленніков; зняти його з будівництва!».

Водночас листівка мобілізувала на перемогу: «Бетонники другої зміни, пам'ятайте! Сьогодні — вирішальна ніч! Вище темпи вашої роботи! Арматурники ланки Суміна! На вас покладено завдання — до 12 годин ночі закінчити підколонник 523».

Холодної осінньої ночі штурм закінчився. Правда, він не дав цілковитої перемоги — уклали тільки 273 кубометри бетону. Перестій механізмів, вихід з роботи зводів «Ібаг» і «Норія» зірвали плян. Але успіх, досягнений вночі, був проте величезний. Досить сказати, що перед тим удень укладали бетону 50 — 70 кубометрів, а вночі уклали 273. Ця перемога великою мірою є заслуга «Турбіновелетня», що зумів правильно мобілізувати робітничі маси на штурм.

Так розвивалися темпи на майданчику Турбобуду. Щораз дужче розпалювалась боротьба за 600 кубометрів бетону.

Бригада Качанова змагалася з бригадою Брайніна, і зустрічний плян обидві бригади виконали до строку.

7 жовтня брагада Брайніна уставляла арматуру третього перекриття другого поверху третього сектора, тим часом на складі не знайшлося потрібного заліза 1" і 1 1/4". Проте ударники бригади твердо вирішили: «штурм треба виконати і залізо мусить знайтися». І залізо таки знайшли. Розкидані по всьому будівництву зіпсовані стрижні бригада зібрала і впорядкувала. Пристосувавши їх до роботи, бригада з честю виконала своє завдання.

Та хіба тільки ці бригади створювали темпи? Тоді на будівництві були вже їх сотні.

— Не підемо з будівництва, поки не закінчимо бетонування, — заявляли комсомольці другого сектора.

А бригада арматурників Суміна давала нові рекорди в уставлянні арматури. За дві години комсомольці-арматурники А. Київський, Г. Київський і Сківа на найвідповідальніших місцях — консолях тряма — усталили дві тонни арматури на кожного, перевиконавши плян на 385%. Це був світовий рекорд укладання такого виду арматури.

Разом із зростанням ентузіазму росли на будівництві темпи: 278, 288, 320, 478 і, нарешті, 504 кубометри бетону уклали 27 жовтня — в останні дні штурму за 600 кубометрів бетону.

Зустрічний переміг

Строк закінчення укладання бетону наближався. За зустрічним пляном перший сектор мав закінчити залізо-бетон 28 жовтня, третій сектор — 31 жовтня і другий сектор — 6 листопада. Боротьба за темпи зосередилась на цих вирішальних ділянках будівництва. Залишався четвертий сектор (крайня північна частина етажерки корпусу) — строк укладання бетону на ньому намічався до 15 листопада.

Партійний комітет постановив оголосити третю декаду жовтня декадою виробничої тривоги і штурму.

Парткомітет зобов'язував усіх членів і кандидатів партії та комсомольців і закликав усіх робітників та ІТН на-

пружити всі сили, волю й енергію, мобілізувати і використати всі можливості, щоб виконати залізобетонні роботи в строк.

— Кращий подарунок до 14 роковин Жовтня — закінчити залізобетон до 1 листопада, — під дим гаслом проходили останні дні штурму за 600 кубометрів бетону і за виконання зустрічних плянів.

Знов одними з перших відгукнулись на заклик парткомітету арматурники. Вони дали обіцянку виконати намічені роботи в строк і своєю роботою довели на ділі свою відданість будівництву соціалізму.

Бригади арматурників Суміна і Штельмаха своє перше завдання — нижній ригель по 500 і 600 рядах другого сектора — закінчили в строк. Від арматурників не відставали бригади бетонярів Перцова, Грановського і теслярів Бантікова. Вони також перевищували завдання, і так складені з розрахунком на максимальну продуктивність. Їхній успіх пояснювався правильним розташуванням сил, ланковою організацією роботи в бригаді й регулярними 5-хвилинними нарадами з опрацюванням змінно-зустрічних плянів.

Поступінно на будівництві заглиблювався госпрозрахунок. Бригадний госпрозрахунок, як вища форма соціалістичного змагання, з ініціативи робітників і під керуванням будком, стали широко застосовувати.

— Неможливо завести на будівництві госпрозрахунок, — заявили керівники окремих цехів. — У нас немає облікових, немає пляновиків, який же там госпрозрахунок, аби так-сяк виконати плян, — говорили горе-керівники.

Але будком з допомогою кращої частини інженерно-технічних сил довів можливість і доконечність заведення бригадного госпрозрахунку. Інженерно-технічні працівники розробили спеціальну систему госпрозрахунку відповідно до умов будівництва. Для цехів було встановлено систему чеків і плян-нарядів, де визначалося завдання і потрібна кількість матеріалу.

Для госпрозрахункових бригад визначили премію за економію матеріалів: 15% за старий матеріал, що його трудніше заощадити, і 10% — за новий.

Завели і спеціальних облікових для госпрозрахунку. Хвибою госпрозрахунку на будівництві Турбогенераторного було те, що цехи не мали лімітів на зарплату.

Бригадний госпрозрахунок на будівництві був новим стимулом до збільшення темпів. Кращі ударники були госпрозрахункові й давали найкращі показники продуктивності праці.

Бригади арматурників Суміна і Брайніна працювали на госпрозрахунку. Тоді як негоспрозрахункові бригади виробляли пересічно 4 крб. на кожного, в бригадах Суміна і Брайніна заробляли понад 5 крб. Крім того, госпрозрахункові бригади давали чималу економію будівництву в матеріялах, використовуючи всі можливі внутрішні ресурси, арматуру тощо.

До моменту закінчення залізобетонних робіт будком добився переводу на госпрозрахунок 52 бригад. За час будування вони заощадили на матеріялах близько 50 тис. карбованців.

Бригадир кращої комсомольської госпрозрахункової бригади рихтунників —
т. Брайнін

Заводська фотографія

В ці гарячі дні тривоги і штурму на будівництві працювали, не зважаючи на час. Коли бригаді Брайніна на

установленні плити третього утинку другого перекриття на третьому секторі не дали своєчасно арматури, бригада 22 години без перерви не сходила з риштувань, поки сама не дістала арматури й не виконала завдання.

Коли в процесі штурму виявилось вузьке місце — на бетонному заводі й каменедробардці бракувало людей, — комсомол будівництва, під керівництвом парткомітету, знов організовує суботник. Вихідні, а також робітники, що відробили одну зміну, ішли виручати бетонний завод і каменедробарку. Укладання бетону не припинялося.

Коли місця для бетону останньої вежі будівлі були вже готові і залишались лічені години до строку виконання зустрічного, знов виявилася загроза прориву. На бетонному заводі група бетонярів не вийшла на роботу. Про це знає парторганізація ввечері 28 жовтня й негайно повідомляє передову бригаду бетонярів комуніста Чайки.

Бригада т. Чайки тільки що повернулася з роботи і, не зважаючи на втому, не встигши навіть відпочити, біжить за два кілометри з бараків і знов стає до бетономішалок. Бригада поклала не йти з будівництва, поки не буде виконано зустрічний. І завдяки ентузіазмові бригади т. Чайки уклали останній кубометр бетону на першому секторі.

Зустрічний перемиг. Вночі 28 жовтня залізобетонні роботи на першому секторі були закінчені. 29 жовтня переможці рапортували партійному комітетові будівництва:

«Ми, будівники першого сектора, під керівництвом парторганізації будівництва, героїчними зусиллями всього колективу будівників виконали залізобетонні роботи в першому секторі в строк, визначений парткомітетом. Наша перемога є найкраща відповідь скиглям, опортуністам і маловірам усіх мастей».

Боротьба за темпи, за 600 кубометрів бетону, закінчилась у першому секторі виконанням у строк залізобетонних робіт. Залишались другий і третій сектори. Сюди перекинули кращі сили з першої ділянки, і залізобетонні

роботи, хоч і з деяким запізненням проти зустрічних строків, були героїчно виконані.

14 роковини Жовтня робітники та організації будівництва відзначали закінчення залізобетонних робіт. Почавши бетонування корпусу в серпні, будівництво домоглося в дуже несприятливих умовах нечуваних рекордів в укладанні найскладнішої конструкції будівлі. За три місяці укладено 19 тис. кубометрів бетону і виконано програму, намічену на весь літній період.

Тільки чітка робота трикутника будівництва, помножена на ентузіазм робітників, забезпечила таке піднесення темпів і успіх виконання зустрічного плану.

Літній прорив був в основному перекритий.

Морозові не скувати більшовицьких темпів

Вирвати будівництво з крижаних обіймів проте не вдалося. До 15 листопада залишився незакінчений четвертий сектор.

А мороз наступав. У деяких технічних керівників будівництва склався намір заморозити четвертий сектор, здати його на консервацію до весни. Не підготувавшись до гострих морозів, до виконання бетонних робіт у зимових умовах, технічне керівництво розгубилося. Бетонування четвертого сектора майже цілком припинили.

Парткомітет будівництва знов дає більшовицьку відсіч малодушості керівників.

Парткомітет виступає проти тих, хто розхолоджував бойові темпи ударників, намічаючи план консервації, і проти тих, хто хотів провадити бетонування з умовою побудови фундаментальних тепляків. Це визначало б велике загаяння роботи і закінчення залізобетонних робіт відсунулось би знов таки до весни. Обидві «настанови» розгублених керівників призводили до одного результату—до зриву темпів.

Партійний комітет запропонував комчастині Індубуду не припиняти бетонних робіт і укладати бетон на гарячій парі. Для цього треба було забезпечити подавання пари,

збудувавши спеціальний паропровід від хемзівської електростанції. Крім того, треба було оббивати палубку щитами і соломою, щоб забезпечити застигання бетону при певній температурі, і систематично при кожному замісі брати пробу від укладеного бетону, випробовуючи бетон у таких самих умовах, в яких його укладали в колони корпусу. Все це потребувало гнучкого технічного керівництва.

Партійний комітет нагадував ударникам, що боротьба за четвертий сектор — це боротьба за своєчасний пуск заводу, і пропонував будкомові й комсомолові будівництва основну увагу в ці дні віддати забезпеченню виконання плану на четвертому секторі. З відсталої ділянки четвертий сектор новим піднесенням ударництва й ентузіазму треба було перетворити на передовий фронт боротьби за темпи.

Щоб поліпшити технічне керівництво, зліквідувати знеосібку й неузгодженість поміж цехами і секторами, всі роботи над бетонуванням четвертого сектора підпорядкували одній особі — виконавцеві робіт. Всі цехи — арматурний, механізація, палубочний і бетонний завод — мали тепер одного хазяїна.

Відбувалась корінна перебудова керівництва і всередині цехів. Бетонний завод, замість робити на три зміни по 8 годин, перейшов на двозмінну роботу, а ентузіясти-ударники добровільно працювали не 8, а 12 годин. З шести порізаних бригад створили два батальйони ударників. Бойові одиниці збільшили. Замість робити на зміну по 20 чол. стало працювати 30. Як і на інших секторах, на четвертому секторі правильна й чітка організація праці та ліквідація знеосібки мали вирішальне значення в останньому й вирішальному бої за залізобетон.

Росли утинки й поверхи

Будівники Турбогенераторного показали нові світові рекорди в бетонуванні відповідальної споруди в зимових умовах і без тепляків. Загартовані вже в боях колони ударників будівництва — бригади Браїніна, Качанова, Лі-

Пов'язь риштунку. Один з кращих ударників — т. Глушко
Заводська фотографія

Бермана, Бантікова та ін. — виладнувались на четвертому секторі в бойові шереди ударних батальйонів.

Члени бюро партосередку четвертого сектора чергували день і ніч по всіх ділянках і цехах, допомагаючи роботі ударних бригад. Бригади знали пляни за день до початку роботи й обговорювали їх на змінних нарадах. Подаючи зустрічні пляни, вони в змаганні прискорювали темпи.

Арматурники змагалися з палубниками, палубники — з бетонярами, бригада з бригадою і ланка з ланкою. Хто швидше закінчить завдання і дістане перехідний червоний прапор? Листівка «Турбіновелетень» щодня повідомляла у зведеннях про результати змагання.

А тих, що здавали темпи, нагороджували орденом черепихи.

Та відсталих не тільки били, але й брали на буксир. У поміч четвертому секторові приходили допомагати після роботи робітники інших секторів. Міськом комсомолу і профорганізації надсилали з міста загони добровільців. Через суботники допомоги Турбобудові в дні штурму четвертого сектора пройшло 38 тис. чол.

Ось характеристичні картинки цих бойових днів на будівництві. Третій сектор скінчив роботу, ішов великий дощ. Загін штурмовиків прийшов на риштування четвертого сектора. Палка промова-заклик секретаря партосередку т. Крита — і загін розходить по робочих місцях. В результаті завзятої, напруженої роботи риштування 8 цеху були закінчені до строку.

17 листопада ввечері ішов дощ з пронизливим холодним вітром. В цей час виясняється, що друга зміна теслярів не вийшла на роботу — загрожував прорив. Бюро партійного осередку відрядило в бараки людей зняти тривогу.

В бараді лекція. Теслярі бригади Горякіна тільки що прийшли, зручно розташувалися на ослонах, п'ють чай і уважно слухають лекцію. Однак лекцію перериває комуніст Агурієв, що прийшов з будівництва:

— Товариші! Штурм четвертого сектора під загрозою зриву. Горякінді-передовики не повинні цього припустити!

І негайно 11 теслярів кидають пити чай, швидко вдягаються й під керівництвом свого бригадира Горякіна стають до роботи. Тільки о 7 годині ранку вони залишили роботу, коли бойове завдання парткомітету було виконано.

В боротьбі народжувались герої: ударники бригад Суміна, Брайніна, Лібермана, Качанова по 36 годин не сходили з риштувань, не перевиконавши намічених планів. Щодня росли й виростали утинки й поверхи. На четвертому секторі, де ще недавно були копані, день-у-день виростали могутні залізобетонні колони.

Будівництво домоглося небувалих темпів у підвищенні продуктивності праці. Замість плянових 3,3 дня на уставляння утинку, їх уставляли за одну ніч. Бетонмішалки збільшили свою видатність з 60 кубометрів до 128.

Старі технічні керівники, що звикли до старих нормованих темпів, не вірили своїм очам. Коли бригада ударників виставила зустрічний плян уставляння риштувань на утинку за одну ніч замість трьох днів, старший виконроб Ковтун, не повіривши в реальність цього пляну, махнув рукою і пішов. А ранком він здивовано побачив готові риштування.

Змагання за прапор двох утинків

«Комсомол і молодь стають вирішальною силою на виробництві».

С. КОСЦИОР

Однак 26 листопада четвертий сектор не був закінчений. Причина відставання була в недостатній перебудові технічного керівництва у зв'язку з переходом на бетонування в зимових умовах. Вечірня робота, наприклад, не завжди була забезпечена світлом. А в результаті недовладностей траплялися випадки, що краща бригада Брайніна перестоявала по 4 години. Недостатньо перебували свою роботу також комсомол і будком.

Партійний комітет запропонував комсомолові і фракції будкому розгорнути масову роботу за закінчення залізо-

бетону в строк, визначений у розпорядженні члена президії ВРНГ СРСР т. Гінзбурга — 7 грудня.

На четвертому секторі найвідсталішою ділянкою в укладанні залізобетону був 9-ий утинок. Комітет комсомолу постановив оголосити 9-ий утинок комсомольською ділянкою роботи. Це було 13 листопада, коли утинок фактично ще був у перших риштуваннях, а 5 вежа, що граничила з ним, сиділа в землі. Технічне керівництво хотіло цю вежу, так само як свого часу і весь четвертий сектор, здаги на консервацію.

Багато дехто, посміхаючись, не вірив у можливість виконати постанову комітету комсомолу. Однак уже з перших днів після постанови комітету 9-ий утинок став приковувати до себе увагу всього будівництва. Кращі ударні комсомольські бригади кинули на 9-ий утинок: арматурників Брайніна, теслярів Лібермана, бетонярів Пердова, Аграновського та ін. 15 листопада бригада Брайніна показала новий рекорд в укладанні складної арматури — плити: 37,5 тонн на 22 чол.

На боротьбу з недоладностями організовується спеціальний батальйон ентузіастів; 11 комсомольських бригад оголошують себе мобілізованими і щодня після роботи штурмують недоладності. Немає жорстви — комсомольці розвантажують вагони. Немає бетону — вони йдуть на поміч бетонному заводу. Стала каменедробарка — і тут появляються ударники батальйону, і каменедробарка знову робить.

День - у - день комсомол підносив темпи на 9-му комсомольському утинку. І коли 9-ий утинок став наздоганяти й інші, комсомол вирішив викликати на змагання 8-ий утинок, що йшов поперед нього.

Метою змагання для 9-го комсомольського утинку було уставляння риштувань, а для 8-го утинку — уставляння палубки. З технічних розрахунків строк закінчення цих робіт давався їм один. Але 9-ий комсомольський все ж вирішив випередити свого сусіду. Саме тоді, 2 грудня, редакція газети «Комсомолец України» справляла своє шестиріччя. І 9-ий комсомольський утинок оголосив змагання за прапор «Комсомольця України».

Змагання почалося. Точні завдання діставали щоденно обидва утинки. Щоденно друкувались листівки-зведення про результати виконання плану кожною бригадою. Ціле будівництво з напруженням стежило за боротьбою двох утиноків. Результат змагання мав розв'язати питання, чи виправдує комсомол будівництва звання передового бійця за темпи.

П'ять днів змагалися два утинки. Успіх був перемінний. Кращі бригади 8-го утинку випереджували комсомольський утинок, але бригади 9-го утинку твердо сказали: «Над комсомольським утинком повинен маяти червоний прапор». До кінця штурму показники зведень рішуче стали говорити на користь 9-го комсомольського.

В боротьбі з морозом

Тим часом живе срібло в термометрі опустилось до 26°. Морози виступили проти розгорнених боїв за бетон. Окремі ударники бригади Дацюка з комсомольського утинку не витримали морозів і дезертували. Але кращі бійці залишались на своїх місцях. 29 листопада над риштованнями 8-го утинку майорів червоний прапор — його завоювала бригада Овчаренка штурмом у холодну, морозну ніч. Ось як відбувався цей штурм.

28 листопада о 6 год. 30 хв. на 8-му утинку збираються бригади Овчаренка, Сідаша, Максимова, проводять летюче зібрання, де обговорюють план робіт на другу зміну. Постановляють вночі закінчити уставляння риштовань на 8-му утинку.

Задокали сокири — і стояк за стояком зводились угору. Риштовання виростали. Але мороз дужчав. О 9 год. вчора — 16° нижче від нуля. Троє теслярів з бригади Максимова не витримали і дезертували з риштовань будівництва, але в поміч прийшли 7 теслярів з бригади Панька.

11 год. ночі. 18° морозу. Пішли з риштовань і теслярі бригади Панька і два теслярі з бригади Максимова.

Виходить екстренний тривожний випуск «Турбіновелетня»: «Загрожує прорив! Стояки зводять з переборами!».

Скликають, летючу технічну нараду утинку з бригадами Сідашем і Овчаренком. Нарада вирішує переладнати свої лави і домогтися виконання пляну. — Справимось й без дезертирів, — заявили ударники. Ще дужче застукали сокири і ще з більшим натиском почалась боротьба за кожний стояк риштовань.

Опівночі — 20°. Не витримали морозу теслярі бригади Сідаша і пішли в бараки. Зосталась одна бригада Овчаренка і вона всю ніч провадила боротьбу за уставляння риштовань на 8-му утинку.

А ранком о 4 годині термометр показував 22° морозу. З бригади Максимова зосталося тільки 4 чол. разом з кращим ударником — Володею Голубенковим.

5 год. ранку — 25°. Але ударники не кидають роботи і до 7 год. ранку бригада Овчаренка і ланка Володі Голубенкова працювали на 8-му утинку. Тільки о 7 годині ранку бригада на ходу передала зміну бригадам Опаріна, Горякіна та Іванушкіна.

Тільки на 6 годин пізніше від строку уставили риштовання 8-го утинку.

В останній день змагання двох утинків — 2 грудня — знов ударив мороз в 26°. Цей день мав вирішити результат змагання. Бригади Бантікова і Горякіна 9-го комсомольського утинку постановляють не йти з риштовань, поки не будуть уставлені риштовання другого перекриття.

Те саме заявляють бригади Баранова і Махоніна з 8-го утинку. Починається рішучий бій за прапор «Комсомольця України». Щогодини виходить листівка із зведенням про змагання. Попереду інших іде комсомольська бригада Бантікова.

Хто дістане червоний прапор?

Перша приходить до перемоги бригада Бантікова: 2 грудня, точно о 6 год. 30 хв. вона виконала своє завдання. Але ударники не залишили риштовань, а пішли на поміч іншим бригадам. Трохи пізніше закінчили своє завдання і бригади Горякіна та Опаріна.

Риштовання на 9-му комсомольському утинку були уставлені на два дні раніше від строку. Над найвідсталішою

ділянкою фронту — 9-им комсомольським — знявся прапор «Комсомольця України». 9-ий комсомольський утинок вийшов переможцем у змаганні, ставши гордістю комсомолу будівництва.

Ні мороз, ні хуртовина не спинили ентузіазму комсомольців. В боротьбі з 8-им утинком, у змаганні з морозом, комсомольські бригади показали себе як передові бійці за темпи.

9-ий комсомольський —

вирішальна ділянка боїв за бетон

Це була та ланка, за яку треба було вхопитися, щоб закінчити в строк залізобетонні роботи. І комсомол будівництва дійшов першої і вирішальної перемоги на 9-му утинку, не здав темпів і в наступній боротьбі за бетон. Сюди — на 9-ий комсомольський — сконцентрувалося все краще і сміливіше, що тільки було на будівництві. Тут народжувались і виховувались герої.

Бригада Лібермана — найкраща з кращих бригад. Прийшовши на будівництво чорноробом, Ліберман стає кваліфікованим теслярем і показує геройські подвиги в боротьбі за темпи. Як краща бригада вона завоювала прапор «Комсомольця України». Вона перша закінчила роботу на другому секторі й одну з перших її перекинули на четвертий сектор, де вона повела за собою відсталі бригади.

Бригада Брайніна арматурників, бригада бетонярів Аграновського, що перевиконували план на 200%, — їх породила ударна робота на будівництві й вони показували зразки роботи на 9-му утинку.

З першого січня темпи були особливо напружені. Комітет комсомолу виставив зустрічний план: 4 січня о 5 годині вечора рапортувати на зльоті ударників про закінчення залізобетонних робіт. Комсомольський утинок має бути забетонований на 7 годин раніше від строку. Всі комсомольці будівництва вирушили на допомогу 9-му утинку. Був організований спеціальний батальйон імені 9-го комсомольського на 150 чол.

У процесі роботи з'ясувалося, що 9-ий комсомольський утинок не можна закінчити раніше 8-го утинку. Розташований поряд і спереду 8-го утинку, 9-ий не було змоги

Коля Ревенко — 20 років. 3 роки працює на будівництвах. Один з кращих ударників в бригаді т. Черноусова. 5 разів преміювали

Заводська фотографія

забетонувати без закінчення бетонування 8-го утинку. Не можна було перервати плити бетону. І комсомольці організують соціалістичну допомогу 8-му утинкові. Дружніми, спільними зусиллями 8-ий утинок закінчують у строк.

Тепер усю увагу будівництва звернено на 9-ий утинок. Він має завершити всю героїчну боротьбу — закінчення роботи на бетонуванні корпусу. І знов кращі комсомольські бригади попереду.

Перша штурмова ніч. Після робочого дня працює бригада Лібермана. Вона

ліквідує денний прорив. А ранком бригада знову на ногах на своїх місцях уставляє палублення.

Закінчився робочий день, і знов ліберманівці йдуть на нічний штурм, а на ранок чергують на бетонному заводі.

Третя ніч найтривожніша: бракує пари, немає води, бетонний завод став. Комсомол закликає йти на допомогу. Герої бригади Лібермана знов у перших лавах і три ночі зряду вони штурмують 9-ий утинок.

Останнє слово за бетонярами. Дві бригади — Перцова і Жильченка — змагаються на першість в укладанні бетону. Кожний день збільшується число замісів. Першого дня бригада Перцова дає 150 замісів, бригада Жильченка дає 177 замісів. Другого дня група Перцова збільшує темпи до 204 замісів, а бригада Жильченка у відповідь показує рекорд, укладаючи в зміну 243 заміси. Це були останні дні штурму 9-го комсомольського утинку.

А 4 січня, точно о 12 годині, на 4-му секторі замаяв червоний прапор: залізобетонні роботи на Турбобуді в основному закінчили.

Риштовання замінив залізобетон

5 січня на будівництві велика урочистість. Створили її темпи будівництва. Вона відзначала один пройдений великий етап будівництва заводу — закінчення залізобетонних робіт.

У великій залі клубу ім. Максима Горького був скликаний шостий зліт ударників будівництва. На порядку денному були два основні питання: доповідь начальника будівництва т. Ральфа про закінчення будівних робіт і співповідь пом. начальника Турбобуду т. Шумського про план монтажу і пуску заводу.

Привітавши ударників з перемогою, т. Ральф коротко і стисло окреслив становище: перемоги дійшли, але це не значить, що можна спочити на лаврах. Великі труднощі ще попереду, і той, хто тепер покине будівництво, той назавжди затаврує себе як дезертир.

— Закінчено тільки залізобетонний каркас корпусу. Але для закінчення заводу треба виконати ще багато роботи: зняти палублення, розібрати риштовання, зварити і

установити понад 1000 тонн металевих конструкцій для ферм і підзводних колій, укласти 4 млн. штук цеглини поміж колонами, покрити будівлю дахом, поставити ліхтарі, сходи і настелити підлогу. Треба зробити рами вікон і заскрити будівлю. Нарешті, треба зробити остаточне викінчування корпусу: тинкування, побілювання, фарбування — відшліфувати новий завод.

Представника Індубуду змінив на трибуні інженер Шумський. Він говорив перед зльотом про монтаж верстатів і зводів — майбутні рушійні м'язи заводу.

— Для того, щоб перший Турбогенераторний завод почав жити виробничим життям, його треба устаткувати найновішими верстатами. Для першої черги робіт треба установити 326 верстатів. Деякі з них досягають вагою 461 тонни. Таких верстатів-велетнів немає ще на наших заводах. Вартість їх доходить 400 тис. крб. золотом.

— А щоб установити таке потужне устаткування і щоб завод міг робити повними темпами, майбутньому велетневі потрібні потужні зводи, вантажомісткість яких досягає 200 тонн. До першої черги робіт треба установити 20 зводів різної потужності.

— Нарешті, щоб надхнути енергію в збудований завод, щоб всі ці верстати і зводи рухались більшовицькими темпами, обертались шквіви і шпиндлі верстатів, — треба устаткувати завод електромоторами.

... Так говорив т. Шумський. Монтаж мав початися з другої половини січня. Строк був дуже короткий. Слідом за будівниками йтимуть монтажники-електрики і кожний метр остаточно викінченої площі турбокорпусу, як позицію за позицією, здобуватимуть монтажники, уставляючи новітні верстати і зводи.

Найменша затримка в будівництві та в остаточному викінченні будівлі Турбозаводу могла зірвати темпи монтажу верстатів і устаткування, а разом з цим — зірвати пуск заводу в строк. А першого травня і ні на день пізніше, за постановою міськпаркому новий велетень електропромисловості — Харківський Турбогенераторний завод — мав стати в лави чинних велетнів.

Інтереси країни і завдання виконати розширений план електрифікації в четвертому, завершальному році п'ятирічки вимагали виконати намічений план у строк.

Перед зльотом ударників читали точно розроблений календарний план закінчення будівних робіт, монтажу верстатів і устаткування. Все мало певне місце і свої строки. Успіх закінчення Турбогенераторного залежав від точного виконання плану.

Доповідачі скінчили. Почалися рапорти ударників будівництва.

Бетонярі, арматурники, теслярі, зварники, комсомольці та інженери — всі рапортували про перемоги і ділились досвідом боротьби за більшовицькі темпи в укладанні залізобетону. Багато говорили на зльоті про героїв і героїські діла. Ударне будівництво створювало не тільки темпи, але й людей більшовицького гарту. Та краще всяких слів говорили про перемогу потужні колони турбокорпусу, що стали на протязі 329 метрів. Вони були створені цими людьми більшовицького гарту і вирости з землі за якихось 5 місяців.

Зліт ухвалив коротку резолюцію: «В результаті героїчної боротьби за здійснення генеральної лінії партії, в боротьбі на два фронти і за здійснення шести історичних вказівок т. Сталіна, колектив, керований парткомітетом, професійною і господарською організаціями, домігся закінчити залізобетон у головному корпусі Турбозаводу. Але закінчення залізобетону ще не є закінчення побудови Турбозаводу. Завдання наступного дня — забезпечити строк пуску харківського велетня».

План закінчення будівних робіт і монтажу устаткування зліт затвердив повністю. Новий шлях боротьби за підготову до пуску найбільшого в світі заводу потужних турбогенераторів був намічений. Відкривалась нова сторінка в історії створення першого Турбогенераторного.

Риштовання будівлі замінив залізобетон.

У боях за бетон росла й міцніла парторганізація будівництва

Керівним центром — більшовицьким штабом — у боях за бетон і темпи був партійний комітет. В боротьбі за шість умов т. Сталіна, за ліквідацію зрівнялівки, в проведенні прогресивної системи оплати, в усуненні знеособки механізмів і заведенні госпрозрахунку на будівництві з доведенням п'яву до робочого місця — всюди керівну роль мав парткомітет на чолі із старим кадровиком секретарем т. Кропивницьким.

Коли адміністративно-господарське керівництво на будівництві слабшало або припускало перебої на окремих ділянках, партійна організація будівництва допомагала господарникам швидко усувати ці хиби.

І будівництво домоглося певних досягнень. Організований набір робочої сили становив у самому розпалі боїв за бетон 76%. Завдяки цьому усунули недостачу робочої сили. Майже до всіх механізмів були прикріплені відповідальні люди, і це підвищило їх здатність. Правильна організація праці на будівництві, заведення відрядности і прогресивности та ліквідація зрівнялівки сприяли різкому підвищенню продуктивності праці.

До кінця 1931 р. відрядністю було охоплено 91,3% усіх робітників, а прогресивною — 52,1%. Починаючи з травня, коли стали запроваджувати прогресивну шкалу оплати, виробіток у нормах ВРНГ стрибав увесь час вгору — від 100,5% у грудні він підноситься до 125%.

А під час найзавзятіших боїв за бетон, у жовтні та листопаді, виробіток дійшов пересічно 150%. Реалізація шести вказівок т. Сталіна дуже багато важила для успішного закінчення залізобетонних робіт.

Проводячи ленінську політику партії на будівництві, партійному комітетові й парторганізації довелося витримати велику боротьбу з усіма видами опортунізму на практиці. Парткомітет був тих керівників, які, бажаючи нажити дешевий авторитет, замість конкретної боротьби за темпи нахвальнося: «шапками закидаємо», але ще з

більшою силою він був опортуністів, що не вірили в темпів, говорили про неможливість виконати план і дезертували з будівництва.

А таких випадків було чимало. За опортунізм на практиці парткомітет зняв виконроба четвертого сектора Василенка. Та не тільки виконроба, що злякався темпів і сам просив звільнити його з роботи, — на тому таки секторі в момент розгорнутого наступу на бетон виключили з партії і зняли з роботи техника Русанова і десятника Латугіна.

Русанов і Латугін не боролися за темпи, місця для бетону не готували своєчасно, працювали як чиновники: тільки по шабаш, а вже Русанов і Латугін, навіть не передавши зміни, мерщій біжать додому.

З такими керівниками четвертий сектор ніколи не вийшов би з прориву. Виключивши їх з партії, партійний комітет цим твердо сказав усім, що партія не допустить у своїх лавах дезертирів, що звання члена партії це почесне звання, що накладає великі обов'язки.

Під керівництвом партійної організації розгорталася боротьба проти лжеударників, дезертирів і класового ворога. А класовий ворог усіма правдами і неправдами пролазив на будівництво. Користаючи з недостачі робочих рук, розкуркулений куркуль або його агент пробірались для роботи на Турбобуд. А ставши в лави будівників, куркуль робив своє контрреволюційне діло: спекулював трудовими книжками, розкладав сезонників, агітував проти темпів і тягнув будівництво до зриву.

У четвертому секторі бригаду в 60 чол. розкладав бригадир Гусєв. Цей рвач, п'яниця і прогульник спекулював на недостачі робочої сили, і, як тільки наставали вирішальні дні для будівництва, він ставив ультиматум — давай спедо-дэг і зарплату, тоді станемо на роботу. Спуюючи бригаду, Гусєв вів її за собою. З ним довго панькались, бо будівництво дуже потребувало робітників.

Але парткомітет вирішив дати політичний бій рвачеві Гусєву і вирвати з-під його впливу бригаду. Діставши заяви від ряду бригад про поведінку Гусєва, парткомітет разом з будкомом ставить питання на загальне зібрання

четвертого сектора. Тут Гусєву і гусєвщині завдали першого удару.

Але треба було вирвати з-під впливу Гусєва бригаду в 60 чол. І партійний комітет вирішив прямо піти з постановою четвертого сектора в бригаду Гусєва. Тут сталася рішуча сутичка з Гусєвим за вплив на всю бригаду. Представник парткомітету по-більшовицькому роз'яснив бригаді поведінку Гусєва як класового ворога, що зриває будівництво соціалізму. Відчуваючи свою поразку, Гусєв намагався зірвати зібрання. Але вперше бригада за ним не пішла. Вона тут таки на зібранні відмежувалась від Гусєва і постановила: «Викинути Гусєва з бригади, а натомість просила призначити на бригадира т. Горякіна».

Новоорганізована бригада з робітників Гусєва скоро показала зразки героїзму в боротьбі за темпи на 9-му комсомольському утинку. Бригада не йшла з рихтовань, поки не закінчувала завдання. Так парткомітет відвоював бригаду в 60 чол. і так вона з відсталोї перетворилась на передову.

Під керівництвом парткомітету самі теслярі групи Глинського вигнали з будівництва агента класового ворога Вербу, що агітував проти позки і розкладав бригаду.

Випадки проникання куркулів на будівництво були не поодинокі, та не завжди було легко виявити їх обличчя. В першому секторі куркуль Юхим Артемів проліз навіть до партії. Його розкуркулили, та він де затаїв і з партквитком у кишені підробився під ударника і провадив дезорганізаційну роботу. Тільки з допомогою односельців вдалося виявити, хто такий Артемів, і його з партії виключили.

Удар по класовому ворогові завжди приводив до нового піднесення ентузіазму. Кращі ударники, замість викинутих з партії, подавали заяви про вступ до лав авангарду робітничої класи.

Коли у транспортному осередку виключили з партії Єрмака, 12 безпартійних — кращих ударників — подали заяви до партії. У відповідь на куркульську агітацію Верби кращі бетонярі — Чайка, Греков, Каменюк — також подали заяву про вступ до партії.

І партія зростала кращими комуністамиї будівництва. Кращі бригади — Брайніна і інші — вступили до ленінської партії. Росла й міцніла в боротьбі за бетон парторганізація Турбобуду. Мавши в січні 1931 р. один осередок у 35 чол., вона виросла до 22 партосередків, що охоплювали 732 чол. членів і кандидатів партії.

Показове те, що період найбільшого успіху будівництва в укладанні бетону — вересень і жовтень — був періодом найжвавішого зростання партійної організації. В листопаді найбільша цифра прийому і найбільший процент відсівання: подано заяв 303, а прийнято 130 чол. — відсів 57%. Парткомітет обережно підходив до прийому, і тільки найкращі могли заслужити почесне звання члена ленінської партії.

Та спершу не легко було створити парторганізацію з 35 чоловіка. Довелось вперто вирощувати і виховувати нових партійців. Досить навести приклад з бригадою Качанова. Довго її вважали за найвідсталішу, але парткомітет вирішив перевиховати її, бо Качанов був старий кадровик.

Доручили членам партії на конкретному завданні піднести інтерес бригади Качанова до соціалістичного будівництва. І після завзятої роботи бригада стає найкращою, а бригадир Качанов подає заяву про вступ до партії.

Так у боях за бетон росла й міцніла більшовицька організація на будівництві. А без могутнього авангарду в 700 членів і кандидатів партії не можна було б дійти блискучої перемоги в укладанні бетону під час зимових морозів у колоці турбокорпусу.

«Листівка більшовицького вогню»

З травня 1931 р. на майданчику Турбобуду стала виходити бойова листівка газети «Турбіновелетень». Порозвішувана на колонах турбокорпусу, розкидувана на зібраннях і мітингах робітників, листівка із штампом «Турбіновелетень» була за бойового організатора і борця.

Жодного злободенного питання вона не обминала. Вона бере активну участь у наскрізному комсомольському контролі, допомагаючи ліквідувати прорив у постачанні. Вона

виходить на колгоспних ланах, закликаючи і організовуючи колгоспників на будівництво. Листівка організовує штурми, допомагає керувати ними. Все це робиться без зайвих слів, по-бойовому, чітко і оперативно.

Листівка застосувала методу оперативного керування ударними бригадами. Організовуючи штурми, вона не обмежувалась деклараціями.

Викриваючи конкретні причини відставання, вказуючи винного, вона водночас давала пораду, як усунути недолатності.

В чому особлива заслуга листівки? — Вона ніколи не забувала конкретних винуватців прориву і щодо цього ділком ліквідувала знеособку своїх заміток. Кожна бойова замітка мала своє лице.

Якщо листівка показувала зразки трудового героїзму і закликала інших наслідувати прикладові кращих, то в замітці обов'язково називали прізвище кращого ударника-ентузіяста. А якщо в листівці говорилося про невиконання плану, то поряд фігурував персональний винуватець прориву.

Такі бойові замітки мали свій вплив. Вони не тільки полегшували завдання партійній, професійній і господарській організаціям будівництва боротися з конкретними носіями зла, але часто примушували самих винуватців підтягатися і одверто визнавати свою провину.

Ось характеристичний приклад, який величезний психологічний вплив мали на дезертирів будівництва бойові листівки «Турбіновелетня».

В лютому на колонах турбокорпусу було розклеєно невеличку листівку. На ній було надруковано великим шрифтом лише кілька рядків:

«Нарядник Калединський — дезертир соціалістичного будівництва. В найрішучіші дні боротьби за монтаж залізних конструкцій він покинув роботу і виїхав».

Через два дні до редакції «Турбіновелетня» надійшла така заява:

«Я поїхав додому у відпустку, не мавши на те дозволу виконроба. Після двох днів прогулу я повернувся

і мені впаав у вічі плакат: «Наридник Калединський — дезертир соціялістичного будівництва».

— Важко було мені читати ці слова. Ну що ж, признаюсь, зробив негідний вчинок, за що й дістав гідну відповідь.

— Перед лідом усіх ударників даю тверде зобов'язання: свою помилку я виправляю самовідданою напруженою боротьбою за під'йом «на гора» ферм і колон.

— Я знаю, що тільки ділом повинен я довести і доведу, що звання ударника я гідний».

І таких заяв, підпертих ділом, було чимало.

Показником успішної роботи редакції «Турбіновелетня» в організації має є величезне зростання стінних газет на будівництві й велике зростання робкорів-ударників з неорганізованої маси будівників.

21 стінна газета, з них 3 щоденні. Понад 300 сигнальних постів і 2113 робкорів-ударників — такий підсумок роботи редакції «Турбіновелетня» до дня преси — 5 травня.

Особливе місце листівка віддавала якості будівництва.

«Проблема якості — проблема політична». Листівка тут же перекладає ці гасла практичною мовою будівництва: «Бригада Гончарова ферму 32 збрала неправильно, косці поставили неправильно. Тов. Григор'єв! Де технічний контроль?» — запитує листівка.

А інша листівка повідомляє: «Ось винуватці поганої якості залізної колони в 600 ряді. Бригадир складальників Романович неправильно зібрав колони. Виконроб Сак не виконав розпорядження головного інженера Калинського — зняти косці перед тим, як почнуть виправляти колони. В результаті колону ще більше зіпсовано».

Організуюючи штурми, листівка сама брала активну участь в їх проведенні. Коли вночі проти 18 вересня, до дня засідання ВРНГ, листівка організувала штурм за 600 кубометрів бетону на добу, редакція працювала на будівництві цілу ніч, випускаючи листівки щогодини й беручи активну участь в організації ударників на боротьбу з вузькими місцями.

У процесі штурму виясняється, що укладання бетону посувається мляво; листівка не обмежується тільки повідомленням факту, — вона шукає винуватців невиконання плану, а не об'єктивних причин:

«Тов. Резніков! Годі звалювати провину на виконроба Данилова. Укосина не готова підіймати арматуру. — Кому замилює очі, тт. Рейтер і Кузь? Ви сказали: «Лейкут» міг робити ще з 10 год. ранку, а мотористи сиділи без діла, бо «Лейкут» стояв».

Екстренні випуски «Турбіновелетня» відзначали кращих героїв будівництва:

«Будівники Турбобуду! Знайте кращих бетонярів: група Перцова, Левкопулоса, Грановського і Шамаріна. На червону дошку арматурників групи Брайніна і Шапікова з його ланкою, що закінчили своє завдання!»

Показуючи кращих ударників і викриваючи прогульників та дезертирів, «Турбіновелетень» щогодини вказував кожній бригаді її завдання:

«Хто що має зробити. Арматурний цех: забезпечити закінчення арматурних робіт не пізніше від 7 год. вечора на третьому секторі тряму третього утинку і почати плити, уставити арматуру колони 523. Механізація: до 7 год. вечора закінчити уставляння укосини 600 ряду і до 7 год. ранку наступного дня уставити другу укосину».

Так керувала листівка штурмом.

Не один переможний штурм провела редакція листівки «Турбіновелетень». Коли 9-ий комсомольський утинок змагався з 8-им утинком на уставляння риштовань і за прапор «Комсомольця України», редакція чергувала цілу ніч і брала активну участь в організації штурму.

— Вище прапор комсомольського утинку! — закликала листівка. — Хто перший виконає завдання?

Це було холодної грудневої ночі. Дубіли руки на морозі, слабшали темпи. Редакція з власної ініціативи приділяє із своїх коштів 100 крб. і влаштовує для штурмовиків чай прямо на риштованнях будівництва.

Після гарячого чаю ще завзятіше працювали ударники. Цей штурм закінчився перемогою 9-го комсомольського утинку.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

21 ДЕКАБРЯ 1931 года
ЭКСТРЕННЫЙ ВЫПУСК № 92

Оперативное задание на 21-ХІ по 8-9 отсекам по подготовке мест к приему бетона, отоплению и устройству бетонопроводных приспособлений.

ЗАДАНИЕ ВЫПОЛНИТЬ!

- бригаде Загугы обслуживания бетонирования колонн и подкрановых балок 800 ряда 9-го отсека Десятник Ляшенко
- бригаде Живана обслуживания бетонирования колонн и балок 400 ряда 8-9 отсека Десятник Спаск
- бригаде Кумеля обшить досками восточную сторону 201-тонной подкрановой отсека с засыпкой шлаком. Десятник
- бригаде Минкина тоже, по 4 отсека Десятник

26 ДЕКАБРЯ 1931 года

Тревога! Тревога!

По ферме 32,000 сборка 18 тонн. Причина — отсутствие деталей, не доделаны или тированы.

10 ДЕКАБРЯ 1931 года
ЭКСТРЕННЫЙ ВЫПУСК № 1007
6 час. веч.

Бригада КОВАЛЯ И КАТОРЯКА
держит экзамен на звание лучшей ударной бригады ферма на пролете к 5 часам 30 мин. поднята всего на

ВОТ НА

принимал участие в штурме по-
жизню Турбиноостоя болтажи:
Третьяков В. Г., Половенко З. В.,
Куликов А. И., Репенко М., Демья-
ненко В., Бондарева И. А., Ша-
форостов И., Еременко В. П., Тор-
таш Ю., Голотвянский М.

Ровинский С. Г., Кравчен-
ко К. К., Калашников Г. К.,
Горюн Н. В., Кузьмин И. П.,
Басанский С. И., Голотян-
ский М., Довженко. Ачка-
Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

28 декабря 1931 года
ЭКСТРЕННЫЙ ВЫПУСК № 981
11 час. утра

Тов. ЗОЗУЛЯ!

Отсутствие угля задерживает развертывание работ по установке металлоконструкций на Турбино.

В подарок про-
союзной пре-
строю
Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

31 ДЕКАБРЯ 1931 года
ЭКСТРЕННЫЙ ВЫПУСК № 93
3А ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНЫЙ РЕМОНТ

Чтобы механизмы работали, как часы... ОБЕСПЕЧИТЬ БЕСПЕРЕЧНЫЙ ПОТОК БЕТОНА

моторы вертикального
молоты Гринблат и
440- бетон

Листівка була на передових позиціях у боротьбі за реалізацію шести вказівок вождя. Вона не тільки виявляла знеособлені й що погано працювали механізми, але допомагала господарським організаціям поліпшити їх використання і підвищити механізацію трудомістких робіт.

— Т.т. Земець і Гончаров! Ви не боретесь за реалізацію вказівок т. Сталіна, — пише листівка 2 грудня 1931 р.

— Тов. виконроб Земець! Чому не механізуєте працю на майданчику Метальобуду? Доки навантаження і вивантаження металю й залізних конструкцій триватиме під акомпаньямент: «Ей, гоп, ей, гоп»? Чому не механізується подавання матеріалу до преса і до свердлових верстатів?

А 8 січня 1931 р. листівка повідомляє: «За нездійснення вказівок т. Сталіна виконроба Земця з роботи знято».

Випуск тисячного номера листівки «Турбіновелетень» зійшовся з закінченням залізобетонних робіт. Цей день для будівництва перетворився на день, що відзначав успішну роботу редакції листівки. Цей збіг обставин був не випадковий: закінчення бетонування найбільшого в СРСР заводу в умовах зимових холодів — це актив у балансі роботи і редакції «Турбіновелетня». Під керівництвом парторганізації листівка боролася за кожний кубометр бетону й бетон був укладений.

Ось чому десятками привітань зустрічали будівники ювілей своєї бойової листівки.

— Бойовому соратникові ударників-будівників, організаторові штурмів у боротьбі за бетон — кращі побажання в наступній боротьбі за своєчасний пуск заводу, — вітав тисячний номер листівки начальник робіт т. Ральф.

— Парткомітет певний, що й далі листівка буде також рішуче і активно боротися за цілковите здійснення шести умов т. Сталіна, за успішне здійснення завдань, що стоять перед нашим будівництвом, за монтаж металеких конструкцій, за своєчасне підготування і пуск заводу, за опанування високої техніки турбінобудування, — говорилося у привітанні партійного комітету.

Ось що писала про листівку «Турбіновелетень» «Правда» 20 січня 1932 р.:

«Допомагаючи будувати завод, що буде найбільший у світі й що значною мірою зменшить залежність Радянського союзу від капіталістичної техніки, газета-листівка день-у-день билася за зимове бетонування як за найбільший крок уперед на шляху здійснення гасла «Наздогнати й випередити», як за вияв справді більшовицьких темпів роботи.

Маленька листівка допомагає Радянській країні будувати, опанувати нове виробництво, одну по одній брати висоти п'ятирічки. Ось де з особливою силою і наочністю виявляється принципова відміна нашої преси від буржуазної».

«Правда» назвала листівку «Турбіновелетень» «листівкою більшовицького вогню». Цю почесну назву листівка справді заслужила.

Від комсомольського утинку до комсомольського прогону

Ще не застиг бетон, укладений на останньому 9-му комсомольському утинку, ще не встигли відзначити перемогу—закінчення залізобетонних робіт, як на майданчику Турбобуду розвинулися нові бої за монтаж залізних конструкцій, мурування цегли і уставляння зводів та верстатів. Закінчувалось будівництво Турбогенераторного заводу.

Ще судильні рихтовання вкривали колони будівлі, створюючи густу, непрохідну мережу перекрить, а бетонярі, теслярі та арматурники не встигли ще відпочити після більшовицьких темпів укладання бетону, як на майданчик прийшли нові люди—нове поповнення бойової армії.

У величезному корпусі, що виріс лише за кілька місяців, заблискали, розбризкуючи на всі сторони вогнені іскри полум'я, сині вогники зварювальних апаратів, застукали молоти, розбиваючи гарячі нюти, почався процес

виготовлення залізних колон 12 метрів заввишки і величезних ферм 32 метри завдовжки. Для перекриття всього прогону корпусу залізобетон заковували зверху — на даху — фермами й колонами.

Треба було підняти і уставити на вишині 32 метри 120 ферм, кожна з них важила 7 тонн. Щоб загвинтити великі анкерні гвинти завбільшки в добрий кулак, треба було добре володіти ключем і вміти подати ферму так, щоб вона не зачепила й не поруйнувала будівлі. Адже піднімали їх не зводами, що заізнисилия прибути, а звичайною системою бльоків з допомогою шоглів і крутів.

... Ось ферма, розкинувшись на землі, лежить внизу корпусу. З — 4 зварювальники в окулярах пронизують її вольтовою дугою. І шво за швом, кутник за кутником залізні конструкції зварюються в суцільну міцну ферму.

Ще не був закінчений залізобетон, коли нарядники підняли першу ферму. 10 грудня вона, погойдуючись на бльоках, одним краєм, неначе знехотя, повільно піднялася від землі. Засвистів на морозі й натягнувся сталевий трос, задзвеніли бльоки від ваги піднятої ферми, заторохкотів і зарипів шестернями крут.

— Віра! — скомандував бригадир Бєсєдін і ферма повільно пішла «на горâ».

До першої години дня вона була вже на вишині 15 метрів, а треба ще було підняти на 17 метрів. В цей час на бригаду Бєсєдіна були звернені очі всіх будівників — адже піднімали першу ферму.

Бригада розбивається на дві групи. Частина йде нагору закріплювати в колони підняту ферму, друга група залишається внизу і пильнує правильної та безперебійної роботи крута.

Настає найвідповідальніший момент... Ферму вже підняли більше як на 32 метри. Вона розгойдується над двома залізними колонами, де в проміжках між ними їй приготовлено місце. Разом з колонами ферма буде кістяком даху і треба вгадати так, щоб ферма ані на міліметр не відійшла від приготовленого для неї отвору, щоб своєю вагою не розхитала зв'язок і не поруйнувала даху.

Очі всіх напружені. Нарядники вдивляються в одну точку — туди, де гойдалась перша піднята «на гора» ферма.

— Майна помалу... Майна! — закричав, махаючи руками, не своїм голосом бригадир Бесєдін.

Швидко, швидко закрутився крут, і ферма, повернувшись востаннє, міцно стала на два стояки. Першу ластівку — першу ферму — підняли. Залишалось міцно схопити її прогоничами і взяти на різь мутр. Це було вже о 7 годині вечора.

«10 грудня має бути за стимул для колективу робітників та ІТП Метальобуду в розвитку соціалістичного змагання і ударництва на основі шести умов т. Сталіна», — писав у своєму наказі начальник робіт т. Ральф, відзначаючи стійкість бригади Бесєдіна і преміюючи її.

З цього дня кожній бригаді давали завдання уставляти по одній фермі й по дві колони в день. Працювали на двох прогонах тільки дві бригади: Прохора Бесєдіна і Коваля.

Та ще занадто мляві були темпи. Тільки по одній фермі в день піднімали «на гора», а треба було поспішати, щоб не затримувати монтажу устаткування: адже без ферм не могли уставляти ліхтарів, а без них — настелювати етажеркою дах.

«Краще організувати робочу силу, більше використовувати внутрішні ресурси, домогтися з 21 січня усталавлення 5 ферм на добу. Зобов'язати фракцію будкому і комітет комсомолу основну увагу в своїй роботі звернути на допомогу Метальобудові», — таку директиву дав будівникам парткомітет.

Над зварюванням і складанням ферм і колон працювали на три зміни. Цілими ночами горіли на будівництві сині вогники зварювальних апаратів. У січневі морози зварювальники під голим небом оголосили штурм за виконання постанови парткомітету.

— Битися за усталавлення 5 ферм «на гора». Засвітити червону зорю перемоги на корпусі Турбогенераторного! — за це змагалися нарядники і зварювальники.

На будівництві тоді бракувало зварювальників і зварювальних апаратів. Комсомол спільно з профорганізацією звернувся до харківських заводів по соціалістичну допо-

могу: дати будівництву поповнення — прислати кваліфікованих зварювальників і позичково дати зварювальні апарати.

Ряд заводів — ХПЗ, «Світло шахтаря», ХПРЗ та інші — відгукнулись на заклик ударного будівництва: 50 зварювальників прийшли на допомогу Турбобудові штурмувати ферми і колони, заводи «Подвесдор» та ім. Шевченка дали 20 справних зварювальних апаратів. Це був перший етап підготовки до виконання завдання.

10 січня на двох головних прогонах корпусу, де працювали бригади Коваля і Бєсєдіна, було уставлено тільки 12 ферм. А над етажеркою, де мали пустити цехи першої черги, не було ще жодної ферми.

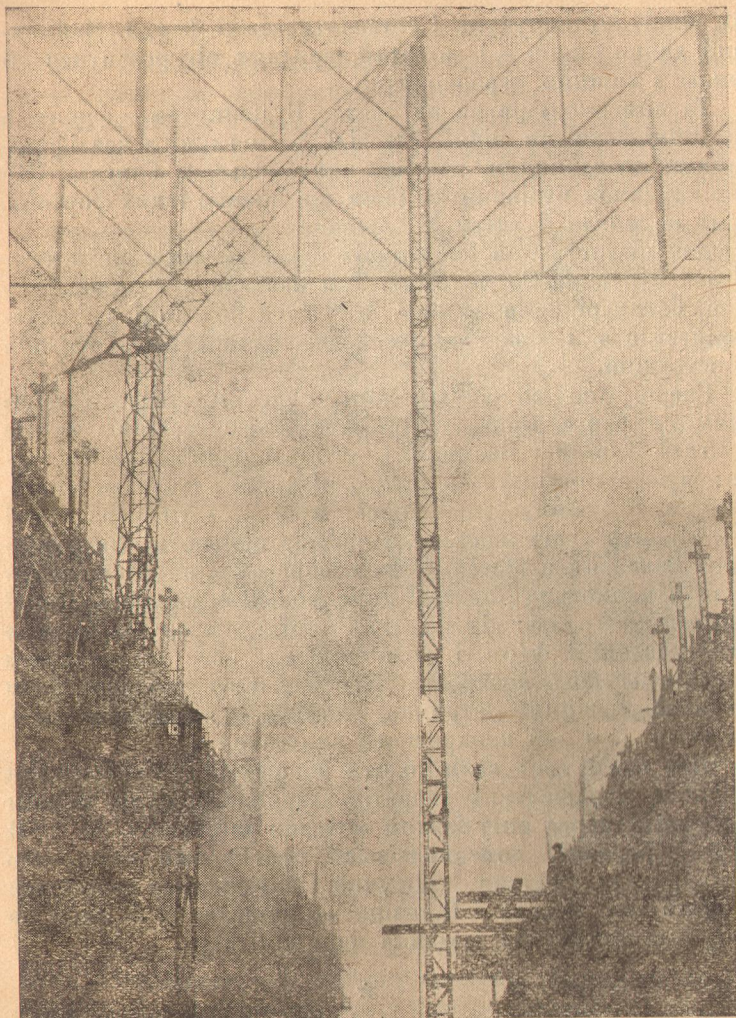
Будівництво підвів Метальобуд, що не виконав договору — не підготував своєчасно металевих конструкцій для майбутніх ферм і колон і цим поставив темпи під удар.

Але крім прориву в заготівлі залізних конструкцій другою перешкодою для потрібного розгорнення робіт була нестача кваліфікованих нарядників — установників металевих конструкцій.

І знов під лєнінським керівництвом парткомітету будівництва на боротьбу з цими двома проривами в перший ряд бійців вийшов комсомол. Він на ділі знову довів реальність завдання щодо устави ферм і колон.

Комітет комсомолу оголосив прогін над етажеркою корпусу комсомольським і приступив до виконання завдання парткомітету. Почалась ^з більшовицька боротьба за уствалення 5 ферм на добу. Та не легко було змагатися комсомольцям з кваліфікованими нарядниками бригад Коваля і Бєсєдіна. Комсомольська бригада Чорноусова організувалася з ентузіястів, але зовсім некваліфікованих комсомольців. Бригади Коваля і Бєсєдіна устави вже 12 ферм, коли з ними у змагання вступила комсомольська Чорноусова.

— Було моторошно дивитися вниз, — розповідають комсомольці, тепер уже кваліфіковані нарядники бригади Чорноусова, — коли вперше доводилось на вишині 32 метри

Установлення піднесеного зв'язня з допомогою щоглозводу
та зводу *Заводська фотографія*

від землі загвинчувати і уставляти важкі ферми. Найменший хибний крок — і молодий нарядник міг розбитися об землю з вишини турбокорпусу.

Та комсомольців це не лякало. Будівництво — фронт, а на війні — як на війні. На ділі, у змаганні з кваліфікованими нарядниками, вчилася комсомольська бригада. Ще раз комсомол будівництва довів, що «немає таких фортець, яких не могли б узяти більшовики».

Для підготування нарядників організували короткотермінові курси на 25 чоловіка. Там навчалися колишні теслярі, бетонярі й чорнороби. А тут, на практиці, вони кваліфікувались і опановували досвід уставляння залізних конструкцій.

Спершу на комсомольському прогоні уставляли через день по фермі. Бригада Черноусова відставала від темпів бригади Коваля і Бесєдіна. Комсомольці виставляють гасло: краще організувати працю, чітко розпланувати процес роботи. Комсомольський прогін мусить стати передовим!

У центр уваги поставили організацію праці. На помічника начальника Металобуду в справах планування висунули комсомольця Бондаря. Комсомольці створюють єдиний ланцюг контролю: від заготівлі заліза, через зварювання до уставляння ферм і колон — всюди розставлено пости комсомольського контролю. Знеосібці в заготовлянні ферм оголошено війну. Затримка, загайка — зараз тривога — листівка... в лоб конкретного винуватця.

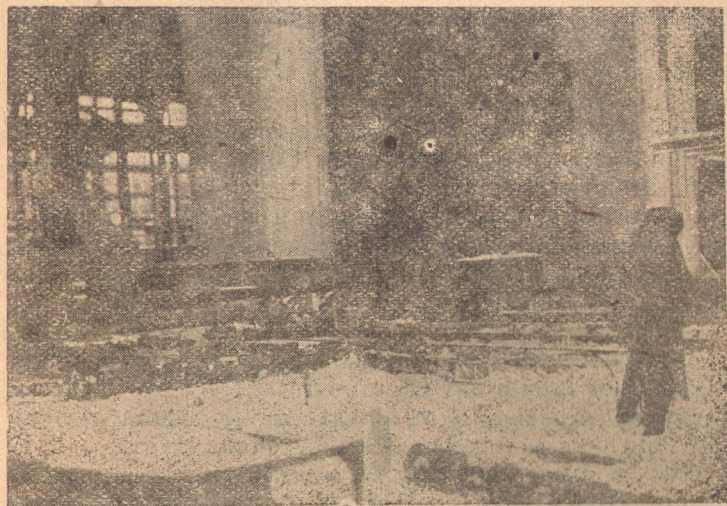
Ще дужче застукали молоти по нютах. Дужче стискали держакі зварювальних апаратів зварники. Січневі морози відступали перед ентузіазмом молодих робітників. До XVII партконференції комсомольський прогін уже наздоганяв інші бригади. 29 січня — рішучий бій. Комсомол змагається з бригадами Коваля і Бесєдіна за уставляння 5 ферм на добу — за виконання завдання парт комітету.

Першу ферму підняла бригада Черноусова. Комсомольці випередили бригаду Коваля. Та старі нарядники не піддаються: другу ферму підняла «на гора» бригада Коваля.

— Не підемо з майданчика, поки не уставимо й другу ферму,— заявила бригада Коваля. Комсомольці виклик приймають. Змагання розпадається ще дужче.

Трегю ферму уставили бєсєдінці. Це було вже об 11 год. вечора, а змагання тривало. О 1 годині ночі підняли четверту ферму—її уставила бригада Коваля. Хто підніме

У величезному корпусі, збудованому протягом кількох місяців, забанкотили сині вогники зварних апаратів. Зварювачі на морозі зварювали зв'язні й колони залізних конструкцій

Заводська фотографія

п'яту? Хто засвітить червону зорю перемоги за виконання завдання парткомітету?

Комсомольці не піддаються. Втомлені, ледве пересуваючи ноги, вони лезять по трапах прогону. Піднімається «на гора» 5 ферма. О 2 год. ночі бригада Чорноусова ударною штурмовою роботою уставляє на комсомольському прогоні 5 ферму. На турбокорпусі загорілась червона зоря, і будівництво рапортувало XVII партконференції про свою перемогу.

Того дня старший виконроб Метальобуду т. Хіппель подав заяву, щоб його прийняли до партії: «Мені 47 років, але я усвідомив лінію партії, подаю заяву, щоб мене прийняли в її ряди»,— писав т. Хіппель.

Для комсомольського прогону цей день був нереломовий. Нарядники бригад Коваля і Беседіна вже не жартували над «дітьми» бригади Черноусова, а бачили в них серйозного супротивника, на якого треба зважати. А бригада Беседіна на той час зовсім вийшла з роботи: стала пиячити, розклалася. Залишились бригади Коваля і комсомольська Черноусова.

П'яниця - бригадир Нагорняк намагався розкласти і ці дві бригади, але ударники дали йому хорошу відсіч. Нагорняка вигнали з будівництва.

У лютому почалися хуртовини й дощі, а в цей час комсомольський прогін уже випереджував бригаду Коваля.

Спершу на одну, а потім на дві ферми висунулась вперед бригада Черноусова.

До дня обміну комсомольського квитка уставляння ферм на комсомольському прогоні підійшло до 9-го утинку. Тут у грудні були гарячі бої комсомольських бригад Лібермана, Брайніна, Жильченка та інших за уставляння палубки і арматури — за закінчення залізобетонних робіт.

Тоді допікали люті морози, а тепер уже був березень — відлига. «Пам'ятайте героїчні приклади, не здавайте славних традицій комсомольських бригад Лібермана, Брайніна, Перцова і Жильченка, коли в 25-градусний мороз вони штурмували 9-ий утинок!» — нагадувала бригаді Черноусова листівка «Турбіновелетень».

І комсомольський прогін не забув трудового героїзму 9-го комсомольського утинку. В штурмовій роботі він день-у-день випереджував старих нарядників бригади Коваля.

День і ніч стукали молотки і, засліплюючи очі вольтовою дугою, зварювальники клали шви розтоплюваного металю. 6 березня поклали останнє шво на колони металевих конструкцій комсомольського прогону. Залишилось підняти їх «на гора». І знову на 9-му утинку розвинулись вирішальні

бої. Героїчними зусиллями ентузіясти вирішили домогтися права першими дістати новий комсомольський квиток.

12 березня вранці на комсомольському прогоні залишилось уставити 4 ферми і 3 колони. А ще не було того, щоб на одному прогоні уставляли більше як 2 ферми за добу. Та бригада Чорноусова постановляє:

— Не підемо з прогону, поки не буде на останній фермі Т-10 червоного прапора.

Почалась остання напружена боротьба за виконання комсомольського зобов'язання. О 1 годині дня уставили тільки першу ферму. Друга ферма пішла «на гора» близько 2 год. ночі. Падав густий мокрий сніг, але бригада роботи не кидала. На допомогу прийшов увесь штаб комсомолу — все бюро заводського комітету. У перерві з'явилися гармошка, танки. О 5 год. ранку підняли третю ферму.

А в 11 год. дня, після 27 годин безперервного штурму, на останній усталеній фермі Т-10 комсомольського прогону знявся червоний прапор. Секретар парткомітету т. Кропивницький приймав рапорт від бригади Чорноусова. Ударники запевняли, що під керівництвом парткомітету вони битимуться за закінчення будівництва всього заводу, і просили кинути їх на найвідповідальнішу ділянку.

Бригада Ковалів відстала від комсомольської Чорноусова більше як на 10 ферм.

Так під керівництвом парткомітету зростав комсомол будівництва. Від комсомольського утинку до комсомольського прогону — це шлях славетної, героїчної боротьби й перемог.

В резолюції на доповідь комітету ЛКСМ Турбобуду ЦК комсомолу 17 січня 1932 р. відзначав:

«Комсомол Харківського Турбобуду, борючись за виконання пляну на основі шести умов т. Сталіна, провів велику позитивну, гідну всемірного заохочення, роботу в царині господарської діяльності, мобілізуючи комсомольців і робітничу молодь на вирішальні ділянки будівництва».

Успіхи комсомолу на будівництві супроводились великим зростанням комсомольської організації: 1 квітня 1931 р. було тільки 102 комсомольці, а 1 травня 1932 р. число їх побільшало до 1203. Було організовано 42 спеціальні комсомольські ударні бригади.

Своїми руками, із своїх матеріалів

На початку квітня на майданчик будівництва прибули мости першого 50-тонного зводу. Мости зроблено на Миколаївському заводі ім. Андре Марті ударним порядком і замість п'ятиденного строку — три місяці — зробили їх за шість тижнів.

У величезному корпусі — в турбінному, де остаточно складатимуть турбогенератори, на вишині 20 метрів ходитиме звід потужністю в 200 тонн. Жоден електропромисловий завод у світі не має таких потужних зводів. Турбогенераторному заводові потрібні потужні зводи, щоб переносити вивокки для ротора вагою в 90 тонн і генератори понад 100 тонн. Тільки для першої черги робіт завод повинен був мати 20 зводів потужністю від 5 до 200 тонн кожний.

Однак у першу чергу для монтажу верстатів і устаткування треба було уставити в двох головних прогонах корпусу перші два зводи потужністю в 50 тонн. В цехах великої обробки — в турбінному і статорному корпусах, де вага самих деталей верстатів доходить 50 тонн, без цих зводів не можна було б провести монтаж устаткування.

Але звідки взяти такі потужні зводи? — Це питання було надзвичайно гостре для будівництва. Адже досі зводів потужністю в 50 тонн не виготовляли в СРСР. І цього разу спробували замовлення на зводи передати на імпорт, але «Станкоимпорт» відмовив у вимозі Турбобуду. Треба було своїми силами зробити перші потужні зводи в СРСР і остаточно визволитися в цьому від економічної залежності від закордону.

Будівництво Турбогенераторного мало нове почесне завдання: крім економії 5 млн. золотої валюти на заміні залізних конструкцій будівлі залізобетоном, заощадити нові кошти на виготовленні 50-тонних зводів.

Партійний комітет разом з управою Турбобуду постановляють запропонувати певним заводам СРСР виготовляти зводи кооперованим шляхом. Ні на одному заводі в програмі робіт виготовлення зводів не було передбачено і їх не вписали у промфінплан. Перші потужні зводи виготовлялося в СРСР поза промфінпланом.

Коли звернулися до директорів багатьох заводів, пропонуючи додати до плану робіт виготовлення зводів для Турбогенераторного, всі заводи один по одному рішуче відмовлялися прийняти замовлення. «У нас є свій промфінплан, ми й так завантажені», — така звичайно була відповідь керівників заводів. Але партійний комітет і господарське керівництво Турбобуду не відступили перед труднощами. Для виготовлення 50-тонних зводів вирішили використати досвід наскрізного комсомольського контролю в справі постачання будівництву матеріалів і хоч би там що домогтися виконання замовлень на зводи.

Разом з господарськими і професійними організаціями будівництва партійний комітет випускає спеціальну листівку — звернення до всіх робітників і техперсоналу заводів — приставників устаткування для Турбогенераторного. В ньому стисло викладалося всю героїчну боротьбу ударників будівництва за своєчасне закінчення Турбогенераторного заводу і водночас підкреслювалося ролі і значення в підготові до пуску заводу приставників устаткування.

«Справа своєчасного пуску заводу — це справа честі всієї робітничої класи СРСР. Пролетарі заводу ім. Кірова в Ленінграді, Дінамо «Під'йомний» у Москві, ім. Ковалев в Сталіно, ім. Марті в Миколаєві та Краматорського заводу — ви повинні забезпечити Турбогенераторний зводами».

На всіх цехах Турбобуду обговорили і прийняли проєкт цього звернення, і на всіх цехах заводів-приставників його читали й обговорювали. Робітники цих заводів заявляли, що виконати замовлення ударного будівництва можна. Але керівники заводів і цехів не завжди радо йшли назустріч.

Ще не був закінчений устаткуванням залізних конструкцій комсомольський прогін, коли бюро комітету комсо-

молу, виконуючи директиву парткомітету — перемкнути основну увагу на монтаж зводів та устаткування, оголосило монтаж 50-тонних зводів комсомольською ділянкою роботи.

Управа Турбобуду — його зводове бюро — укладає план робіт на різних заводах СРСР для виготовлення деталей перших 50-тонних зводів кооперованим способом. Мости для них гадали зробити на Миколаївському заводі ім. Андре Марті, устаткування — на заводі «Динамо» у Москві, візки робити на Металобуді, ливарня ХЕМЗ'у мала дати кольорове литво, ХПЗ мав фрезерувати шестерні, ХПРЗ — виконувати їх і обточувати, «Світло шахтаря» — робити деталі, нарешті, новий інструментальний цех Турбогенераторного мав зробити 520 деталей для перших 50-тонних зводів.

Так розп'янувало роботу плянове бюро Турбобуду. Але насамперед треба було домогтися, щоб кожний з намічених заводів узявся виконувати своє завдання.

Щоб домогтися виготовлення зводів поза промфінпланом, комітет комсомолу будівництва виділив спеціальні буксири з найактивніших комсомольців на всі заводи, де за планом мали робити деталі.

Завдання буксиру було в тому, щоб конче домогтися розміщення всіх замовлень по верстатах для виготовлення у строк деталей і слідкувати за своєчасним їх виконанням.

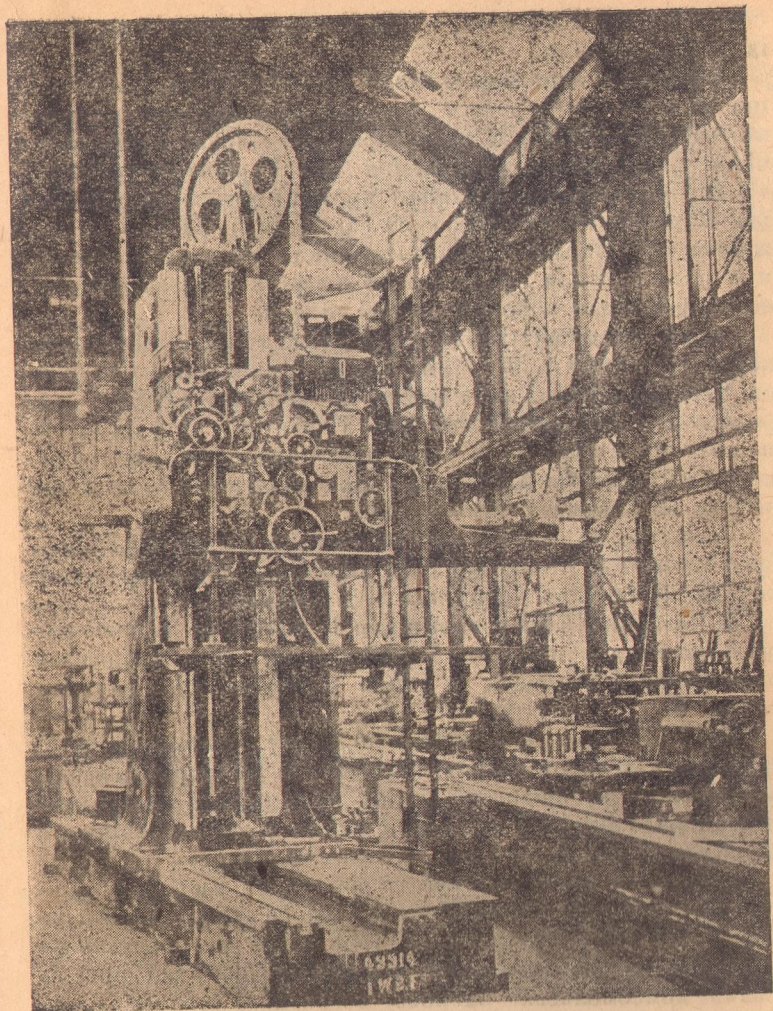
І комсомольські буксири йшли в цехи, звертались до їх начальників, говорили з робітниками, скликали виробничі наради. Тут таки випускали бойову листівку, що закликала робітників ХПЗ, ХПРЗ, «Світло шахтаря» та ін. створити конвеєр соціалістичної допомоги Турбобудові.

Хвиля соціалістичної допомоги ударному будівництву прокотилась на всіх заводах-приставниках. Робітники вказували своїй адміністрації на можливість виконати замовлення, при цьому вони згодні були працювати на дві зміни, а то й більше.

Тепер своєчасний пуск заводу залежав од чіткої роботи заводів-приставників.

На ХПРЗ, що мав за планом обточувати всі шестерні для зводів і робити вивіски, цехові майстри заявляли ком-

Універсальна фрезарка — устаткування потужного заводу
Заводська фотографія

сомольському контролю: в нас у самих прорив, а ви лізете із своїми зводами.

Коли ж комсомольці спитали робітників, то виявилось, що на другу зміну зовсім незавантажені верстати. З допомогою парторганізації домоглися, щоб і другу зміну включили у виконання замовлення для Турбогенераторного.

Та були випадки і більшої протидії цехової адміністрації. В цеху ремонту заводських верстатів на ХЕМЗ'і, не зважаючи на цілковиту незавантаженість верстатів, начальник цеху Житков прямо знімав з верстатів усталені комсомольцями для обробки зводові шнеки.

Якось тупа байдужість до соціалістичного будівництва керувала такими майстрами. Історія з шнеками закінчилася тим, що прийшлося обробку їх забрати з ХЕМЗ'у і передати в інструментальний цех Турбобуду. При цьому за верстатами стояли ті ж таки робітники цеху ремонту заводських верстатів ХЕМЗ'у, що приходили після 7-годинної роботи на допомогу Турбобудові.

Однак поряд заводів, що сабогували зводи Турбобуду, було чимало й таких, що самі виявляли ініціативу і знаходили можливість допомогти будівництву.

В ливарні ХЕМЗ'у начальник і помічник начальника цеху, разом з бригадиром і робітниками, самі працювали наднормово і виконали у строк замовлення на спижове литво.

На ХПЗ бюро заводського комітету комсомолу взяло шефство над виготовленням деталей для 50-тонного зводу. А робітники зуборізного відділу тракторного цеху працювали наднормово і вихідними днями у строк закінчили нарізування шестерень для зводових візків.

Зразок, як треба виконувати роботу для ударного будівництва, показав колектив Миколаївського заводу ім. Андре Марті. Тут комсомол активно приєднався до боротьби за виготовлення мостів для 50-тонних зводів. Було організовано комсомольські пляново-оперативні бригади і сигнальні пости. Коли бракувало заліза, комсомольські буксири заводу «Андре Марті» по всьому СРСР шукали заліза, находили його і везли на завод. Погане середзаводське

пляннування зривало комсомольський графік, — плянново-оперативні бригади і сигнальні пости відновлювали чітку роботу цехів.

Ночами, розшукуючи вільні верстати, виконували робітники «Андре Марті» соціалістичне замовлення Турбобуду. За шість тижнів, замість плянних трьох місяців, були виготовлені мости для двох 50-тонних зводів. 10 березня перший міст відвантажили за призначенням Харків — Турбобуд.

А тим часом на будівництві готувалися їх приймати. До 20 березня підготування місць на зводи мали закінчити. Ударною роботою очищали майданчики від брухту і сміття. А на Метальобуді комсомольський осередок керував виготовленням спеціального монтажного траму підіймати зводи.

31 березня перший міст 50-тонного зводу прибав на майданчик будівництва. Бюро комсомолу Турбобуду під керівництвом партійного комітету розробляє спеціальний графік монтажу і уставляння зводу на підзводові трами. На кожній ділянці робіт виділено відповідального комсомольця. Настав новий етап боротьби за 50-тонний звід.

Клали гарячі нюти, з'єднуючи частини мосту величезного зводу, і кілька днів пройшло, поки бригада Софієнка з 3 чоловіка ручними молотами нютувала міст першого 50-тонного зводу. Ударною роботою бригада уставляла на день по 190 нют. 13 квітня міст зводу був готовий до підйому.

Бригада нарядників Коваля тільки що закінчила уставляння ферм і ліктарів на двох головних прогонах турбокорпусу. Їй дають бойове завдання: на комсомольській ділянці робіт для монтажу 50-тонних зводів підняти «на гору» і уставити міст першого зводу на підзводові трами.

Почалась відповідальна робота над підготуванням механізмів до підйому моста потужного зводу. Міст важив 48 тонн, або близько 3 тис. пудів, і найменший хибний розрахунок міг спричинити обірвання зводу і його поламання.

19 квітня все було готове до підйому. Встановили монтажний трям. На своїх місцях стояли крути, а подекуди величезний міст оповили сталеві троси, вхопившись другим своїм кінцем за потужні залізобетонні колони.

Керував підйомом моста зводу виконроб Хіппель. І як під час підймання першої ферми, так і цього дня вся увага будівництва була зосереджена на підйманні зводу. Бригада Коваля з честю справилася із своїм завданням. За командою «віра» міст підняли і встановили на підзводних трямах. Це був перший звід у величезних, досі ще зовсім порожніх корпусах головного прогону Турбозаводу.

А 20 квітня на зміну нарядникам бригади Коваля прийшла бригада монтажників Євдокімова. Вона робила монтаж і уставляла устаткування для зводів. Але бригаду Євдокімова підвели заводи-приставники деталей для першого зводу. Завод «Світло шахтаря» несвоєчасно приставив бігуни, ХЕМЗ — шнекову коробку, ХПРЗ — шестерні, «Червоний жовтень» — вали і осі. Все це зірвало комсомольський графік монтажу зводів.

Проте бригада Євдокімова з 15 чоловіка, будучи майже на 100% з комуністів, під керівництвом старого слюсаря з 30-річним стажем, не зважаючи на зрив графіка, ентузіазмом і героїською роботою перекривала прорив.

Замість того, щоб візок для зводів збирати на землі й підіймати його разом з бігунами та барабанами, бригада Євдокімова робить навпаки. Щоб не зірвати пляну і до 1 травня підняти і уставити візок, вона робить ризикований крок: Метальобуд піднімає візок без деталей, а потім на самому зводі бригада Євдокімова уставляє барабани, бігуни, мотори та інші деталі. Це дуже утруднило роботу, зате прискорило процес складання.

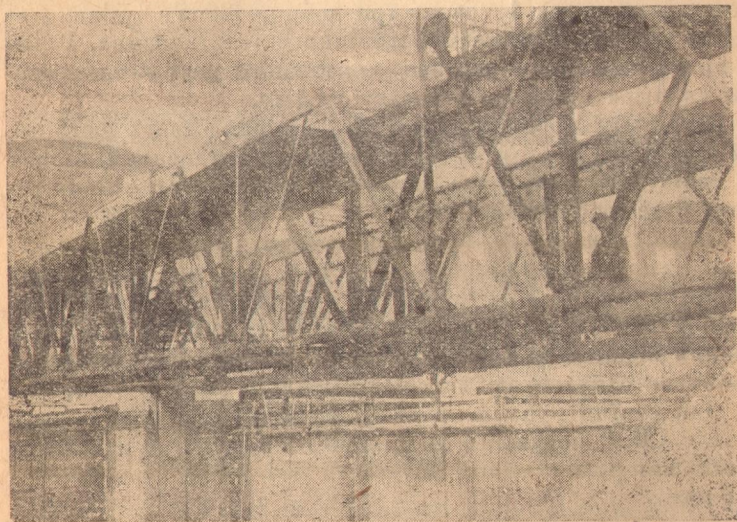
Тільки 27 квітня прибули з ХПЗ оброблені шестерні, а 28 квітня візок для зводів підняли. До пуску перших дехів заводу залишалося три дні. Намічений за комсомольським графіком монтаж механічного устаткування міг зірватися. Але бригада Євдокімова вирішила виконати цю роботу за три доби, які залишилися.

День і ніч бригада Євдокімова працює над уставлянням

механічного устаткування, і на третій день бригада закінчила своє завдання. До 1 травня механічне устаткування для першого 50-тонного зводу було уставлено.

Так створювався перший в СРСР потужний звід на 50 тонн.

Міст 50-тонного зводу,—бригада Коваля підняла й поставила на підзвідні трами

Заводська фотографія

Крім великої роботи комсомольського колективу, виконуваної під керівництвом парткомітету, не можна не відзначити великої заслуги кращих технічних сил Турбобуду. 50-тонний звід був спроектований силами інженерів заводського зводового бюро. Інженер Володарський сам бував на всіх заводах, де виготовляли деталі для зводів, і керував роботою комсомольського буксиру. Інженери Тур-

бобуду самі ж вияснили перепускну спроможність цехів заводів-приставників і з допомогою робітничого колективу доводили дирекції можливість виконати деталі для зводів.

Боротьба за бетон породжувала героїв-ентузістів. Боротьба за перший в СРСР виготовлений своїми силами потужний звід також створювала борців за економічну незалежність СРСР. Разом з бригадою Євдокімова інж. Володарський перед 1 травня три доби не йшов з будівництва і сам керував монтажем механічного устаткування. Разом з ним і начальник зводово-монтажного цеху — член партії та бюро цехового осередку т. Деґе.

Перший Турбогенераторний — світовий завод щодо величини і потужності — не тільки був збудований цілком із своїх матеріалів, але й багато деяке устаткування заводу буде зроблено в СРСР.

Наші інженери — проєктувальники (Воробейчиков та інші) заощадили країні 5 млн. крб. золотом, замінивши імпортні залізні конструкції на залізобетон. І наші інженери Турбобуду зуміли спроєктувати і домогтися виготовлення перших в СРСР потужних зводів, заощадивши на цьому не одну сотню тисяч карбованців золотої валюти.

Так своїми руками, із своїх матеріалів збудували перший в СРСР потужний звід на 50 тонн. І своїми руками, із своїх матеріалів мають збудувати всі зводи Турбогенераторного.

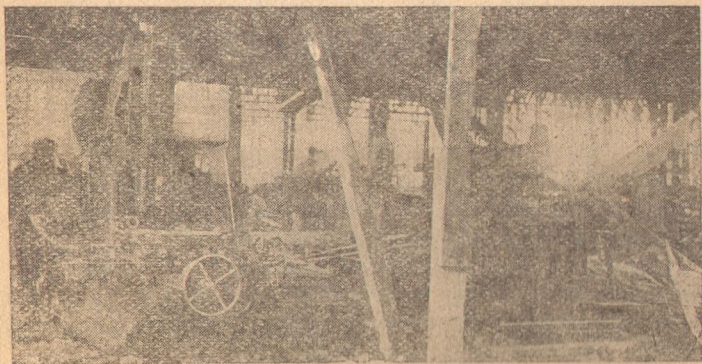
Монтажники слідом за будівниками

Ще не були закінчені будівні роботи, — нарядники уставляли ліхтарі, каменярі укладали цеглу, а теслярі настелювали дах, — коли почався монтаж верстатів.

У березні вже танув сніг і холодна зима відступила, коли будівництво заводу в основному було закінчено. Героїчною роботою ударників воно було з боєм вирвано з цупких обіймів морозу. Завдяки цьому весною можна було приступити до монтажу верстатів, устаткування і пустити перші цехи Турбогенераторного заводу.

Наприкінці лютого внизу корпусу усталили перший стругальний верстат німецької фірми «Біллетер». Великий верстат з трьома супортами і складною комутацією електроустаткування, він вимагав до себе надзвичайної обережності. Монтаж першого верстату доручили одній з кращих бригад — бригаді т. Волкова (з 8 чоловіка).

Стругальний верстат мав № 518. Цей номер нагадував ударникам про завдання партії — в третьому, вирішальному році пустити 518 нових фабрик і заводів. На усталивання верстату бригада мала строк з 24 лютого до 2 березня

Ще не закінчили будування, як почали монтувати верстати.
В інструментовні ставлять довбалку й верстат

Заводська фотографія

Монтаж приходилося робити без зводів. Керував монтажем старий хемзівський катровик-слюсар і недавнього випуску інженер т. Сапсай. На котках і бльоках перетаскували забиті дошками, тільки не прибулі з поїзду верстати. На тросах крутами підіймали їх на другий і третій поверхи.

Бригадир Волков на будівництві подав заяву про вступ до партії. Він вирішує на ділі довести свою відданість будівництву і попри всі труднощі виконати завдання у

строк. Волков скликає бригаду і обговорює план монтажу верстату № 518. Бригада виставляє свій зустрічний — закінчити монтаж першого верстату не 2, а 1 березня.

Погода не дуже сприяла. Морози ще не спадали, а монтувати верстат прийшлося на холодному вітрі, на місті, не захищеному стіною. Бригада стійко перемагала труднощі.

Спершу працювали на дві зміни, а останніми днями 20 годин зряду не відходили від монтованого верстату. 29 лютого о 2 год. бригада Волкова писала рапорт партійному комітетові: на 2 дні раніше від строку і на 1 день раніше від зустрічного монтаж першого верстату внизу етажерки корпусу закінчений. Закритий од вітрів солом'яними щитами, верстат почав обробляти потрібні для заводу металеві платви.

За першим стругальним верстатом на етажерці корпусу один по одному стали появлятися нові чорні фрезарки, свердлярки, токарні. Змащені ще машинним маслом, що покривало жовтою плівкою їх сталеві частини, вони зручно розташувались за принципом виробничого процесу в приготовленому для них приміщенні.

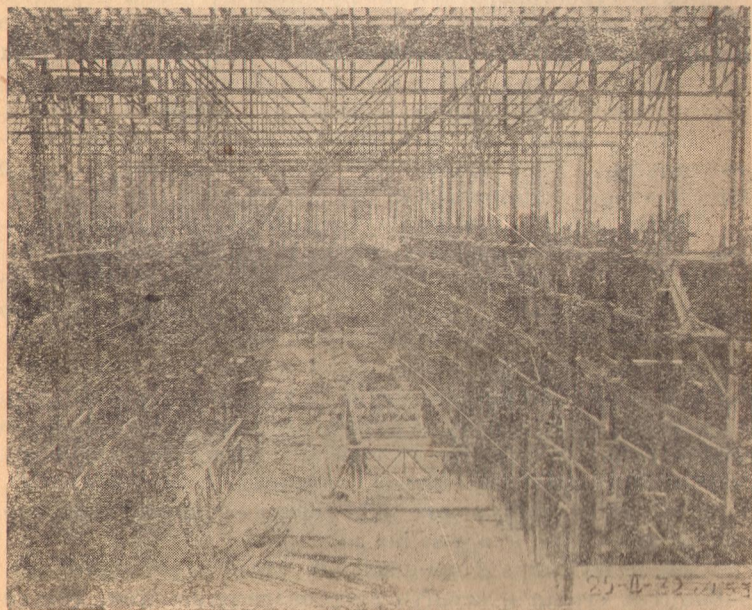
Поспішали, щоб закінчити монтаж до 1 травня. Треба було закінчити уставляння 97 верстатів і 1 травня пустити перші цехи Турбогенераторного заводу. Таку директиву дав міський партійний комітет.

Партійний комітет будівництва постановив до 20 квітня закінчити переміщення двох перших цехів Турбогенераторного заводу, розташованих у тимчасовому приміщенні — інструментального і турболопаточного. Це були два основні цехи майбутнього заводу.

Ще не була заасфальтована вся підлога другого і третього поверхів етажерки, де мали розташуватися цехи першої черги, а монтажники, виконуючи директиви парткомітету, крок за кроком здобували площу. Слідом за будівниками вони займали кожний вільний квадратний метр підлоги під фундамент верстату.

Ось корпус, очищений від рихтовань, витягнувся рівними колонами. Вільно і просторно у величезному майбутньому заводі.

Повільно погойдуючись на б'локах, підіймаються верстати на другий і третій поверхи. «Сінсіннаті», «Біллетери» — всі вони знаходили своє місце в новому корпусі.

Вигляд будівництва 25 лютого 1932 р. Закінчують уставляння зв'язнів

Заводська фотографія

За командою «віра!» — «майна!» піднімали і уставляли нові верстати.

1 травня 97 верстатів — рушійних м'язів Турбогенераторного були готові зняти першу стружку з деталей турбін, були вже розставлені на робочих місцях. Монтаж верстатів першої черги в основному був закінчений.

Перший Турбогенераторний пущено

1 травня пускали цехи першої черги. Період будівництва в Турбогенераторному змінився пусковим періодом. Почалась відповідальна робота над засвоєнням складного виробництва турбін і генераторів. У першу чергу мали пустити такі цехи: турбінолопаточний, інструментальний, штампувальний, цех різних деталей і цех дисків та ділфрагм.

Однак у двох цехах майбутнього заводу — турбінолопаточному та інструментальному — пусковий період фактично настав далеко раніше від цього строку.

Турбінолопаточний та інструментальний — найвідповідальніші цехи Турбогенераторного заводу. Хоча організаційно вони і стосуються до допоміжних, але по суті це основні цехи заводу, що без них ні про яке виробництво турбогенераторів не може бути й мови.

Лопатка — найвідповідальніший деталь турбіни. Вона робить у надзвичайно важких умовах: витримуючи тиснення пари в півтори тонни на один кв. сантиметр, лопатка обертається в атмосфері гарячої пари із швидкістю 300 — 350 метрів на секунду, тобто із швидкістю звуку. Тим то, крім напруження від тиснення пари, вона повинна витримати напруження вібрації.

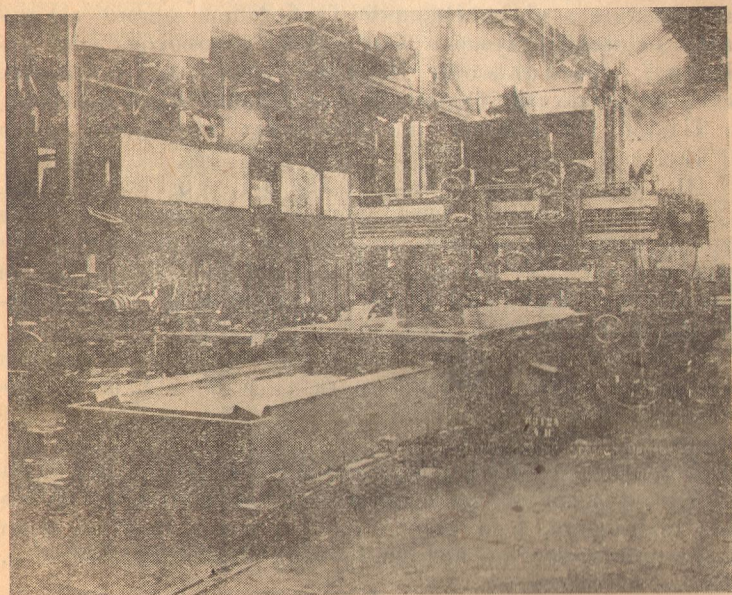
Ось чому одною з вирішальних стадій в освоєнні виробництва турбін є освоєти виготовлення лопаток. Тим то одним з перших і пустили турболопаточний цех.

Але успіх у виробництві лопаток тісно зв'язаний з роботою інструментального цеху. Він повинен забезпечити Турбогенераторний всілякими інструментами, пристроями складними обрисовими фрезами, шаблонами і калібрами. Тут потрібна максимальна точність.

Ще не був збудований турбокорпус, а два цехи — інструментальний і турбінолопаточний — працювали в тимчасових приміщеннях і освоювали нове виробництво. До 1 травня вони вже прийшли з певними досягненнями.

На прикладі їхньої практичної роботи наочно видно, як ентузіазм робітників і технічного персоналу скорочує строки для освоєння нового виробництва. В капіталістич-

них підприємствах робітники спеціалізуються на виготовленні турбогенераторів по 10 років, але до нас капіталістичну мірку прикласти не можна. Там, де «праця стала

Інструментовня. Поставлена стругалка

Заводська фотографія

справою чести, завзяття і героїства», — там освоєння нового виробництва йде швидкими, революційними темпами.

Наближалось 1 травня, наближався пуск першого Турбогенераторного. Будівля вкривалася дахом, вікнами. Турбокорпус вдягався в цегляне муровання, і там, де ще недавно були тільки голі залізобетонні колони, там на сонці блищав етерніт даху — завод стояв цілком готовий до пуску.

Перед 1 травня на будівництві була особлива гарячка.

У квітні парторганізація оголосила останній штурм за підготовку до пуску. Комсомол постановив у ці дні відробити наднорму і силами комсомольців — 40 тис. чоловіко-годин. На будівництво прибували безперервно колони штурмовиків з міста. Перший Турбогенераторний від початку до кінця будувався з активною допомогою всієї роїтничої громадськості Харкова. Ленінські суботники баз - у - раз виручали будівництво від нестачі робочої сили.

Тільки за квітень на суботниках відроблено понад 30 тис. чоловіко-годин.

Щодня приходили колони по 2 — 3 і до 5 тис. чоловіка. З лопатами, кайлами вони очищали величезний корпус Турбогенераторного від сміття, дощок і зайвої землі. Тут були студенти і червоноармійці. Всі робітники заводів і службовці установ Харкова побували в ці дні на будівництві велетня.

Нові приклади ентузіазму і рекорди продуктивності показували ударні бригади. Бригада теслярів Бабенка перевищила свій план на 500%, Овчаренка — на 250, Чернишенка на 230.

Перед самим 1 травня бригади Сінчукова, Звягінцев і Лотарева заявили, що не покинуть роботи, поки дах не буде закінчений. І до пізньої ночі стукали молотки, поки дерев'яний поміст не покрив будинку Турбогенераторного.

1 травня 1932 р. був історичний день не тільки для Харкова, але й для СРСР. Країна будованого соціалізму відзначала ще одну велику перемогу.

1 травня на мітингу з трибуни Турбогенераторного будівників - ентузіастів вітав з перемогою голова ВЦВК т. Петровський. Рік тому він перший заклав фундамент потужного заводу. Тоді ще тут було рівне місце, порите копаннями, а тепер стояв готовий до пуску потужний завод.

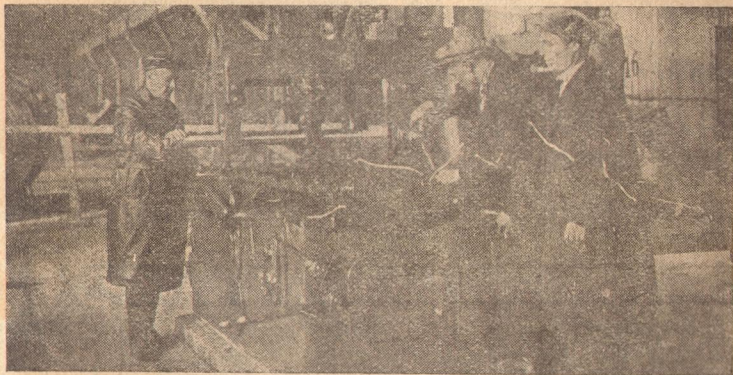
На дверях новоспрудженої будівлі була невеличка емальована вивіска. Червоними літерами на ній було написано: Харківський Турбогенераторний завод.

Ця вивіска говорила багато. Перший Турбогенератор-

ний входив у число зареєстрованих нових чинних велетнів СРСР.

Після мітингу т. Петровський пройшов у цех різних деталей. Тут, наїжившись різдями, стояли верстати, готові зняти першу стружку з деталей турбін.

Звичною рукою старого токаря т. Петровський повернув ручку самоходу токарного верстату № 183. Вперше в новому корпусі загудів мотор, а різець супорту швидко

Випробування фрезер фірми «Сінсіннаті» у лопаточному цеху

Заводська фотографія

пройшов по уставленому на верстаті валу. З вереском упала на підлогу перша стружка — з першого деталю майбутніх потужних турбін.

Рукою голови ВЦВК т. Петровського перший Турбогенераторний пущено.

Перші 6 місяців роботи цехів першої черги — це іспит для випробовування нових кадрів робітників і технічного персоналу в успішному освоєнні нового в СРСР виробництва потужних турбін і генераторів, це 150 ударних днів боротьби, щоб закінчити усталиння нового потужного устаткування, нових потужних верстатів-велетнів.

І ударники Турбогенераторного не здавали темпів.

Завод остаточно очищено від риштовань, потужні ко-
лони турбокорпусу вкрилися білою фарбою; Турбозавод на-
був робочого вигляду.

У старому й генераторному прогонах розташувалися
найбільші в СРСР верстати: величезні карусельні верстати
із спеціальними помостами, щоб керувати їхньою найсклад-
нішою роботою; стругальний верстат з спеціальною роз-
подільною злагодою. Спеціальний фрезерний велетень, ви-
готовлений американською фірмою Шіс-Дефріс, з двома
пересувними, як на колії, супортами для найскладніших
фрез.

Після пуску світової гідростанції ДГЕС починає пра-
цювати світовий своєю потужністю завод — перший Турбо-
генераторний.

Країна будованого соціалізму здобуває власну енерге-
тичну базу, щоб забезпечити турбінами і генераторами
наші потужні електростанції.

ДГЕС, Турбогенераторний — це один ланцюг перемог
соціалістичної праці, один ланцюг здійснення заповітів
Володимира Ільча про електрифікацію країни. Заповіт
«Соціалізм — це радянська влада плюс електрифікація» —
перетворюється в життя.

10 жовтня на Дніпрі пущено п'ять потужних турбін
ДГЕС, а 7 листопада у Харкові, всупереч усім опортуні-
стам, скигліям і маловірам, на першому в СРСР турбоге-
нераторному заводі починають виготовляти потужні тур-
богенератори.

Центральна наукова

БІБЛІОТЕКА УМ

Inv. №

165x40

БІБЛІОТЕКА НАУКОВИХ

МАРКСО-ЛЕНІНСЬКА ІСТЕТО

БІБЛІОТЕКА

№ 19813

